

Utdredning for Justisdepartementet

Utarbeidet av

professor dr. juris Berte-Elen Reinertsen Konow

Bergen, 19. februar 2010

The UNIDROIT 2001 Cape Town Convention on International Interests in Mobile Equipment.

Protocol 1 to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Aircraft Equipment

- **Oversikt over konvensjonens og protokollens bestemmelser**
- **Bør Norge tiltre UNIDROITs Cape Town konvensjon av 2001 og konvensjonens Protokoll 1?**
- **Hvilke lovendringer er det behov for?**
- **Økonomiske og administrative konsekvenser**
- **Erklæringer som bør vurderes avgitt**

1	Noen utgangspunkter	5
2	Hovedprinsipper i Cape Town-konvensjonen	7
2.1	Uniformering av hvilke sikkerhetsrettigheter som kan etableres	7
2.2	Nærmere om hvilke sikkerhetsrettigheter som kan etableres i henhold til Cape Town konvensjonen	8
2.3	Uniformering av hvilke formuesgoder det kan etableres sikkerhet i	11
2.4	Partene i tilknytning til den internasjonale sikkerhetsrettigheten	11
2.5	Formkrav	12
2.6	Spesialitetsprinsippet	12
3	Registrering av internasjonale sikkerhetsrettigheter	12
3.1	Kjennetegn ved det internasjonale registeret	12
3.2	Tilsynsmyndighet og registerførende myndighet	13
3.3	Nærmere om vilkårene for registrering	14
3.4	Virkningene av registrering i det internasjonale registeret	15
3.4.1	Registrering som vilkår for rettsvern	15
3.4.2	Konkurrerende sikkerhetsrettigheter. Prioritet	15
3.4.3	Avtaler om prioritet	17
3.4.4	Erstatningsutbetalinger ved tap eller skade på formuesgodet	17
3.4.5	Prioritetsforhold ved inkorporerte gjenstander	17
3.4.6	Rettsvern ved konkurs	18
4	Sikkerhetsrettigheter i flyutstyr. Protokoll 1 til Cape Town konvensjonen	19
4.1	Forholdet mellom Cape Town-konvensjonen og Protokoll 1	19
4.2	Hvilke sikkerhetsrettigheter er aktuelle under Flyutstyrprotokollen?	20
4.2.1	Forholdet til konvensjonens sikkerhetsrettigheter	20
4.2.2	Protokollens regler knyttet til avtaler, overdragelser og fremtidige overdragelser, Protokoll 1 Art III	21
4.3	Hvilke flykomponenter det kan etableres sikkerhetsrettigheter i under protokollens bestemmelser	22
5	Misligholdsbeføyelser etter konvensjonen og Protokoll 1	25
5.1	Noen utgangspunkter	25
5.2	Misligholdsbeføyelser for panthaver	26
5.3	Misligholdsbeføyelser for eiendomsforbeholdsselger eller utleier (lessor)	26
6	Forholdet mellom konvensjonens regime for internasjonale sikkerhetsrettigheter og nasjonal rett	27
6.1	Parallele registre	27
6.2	Norske panterettigheter som også er internasjonale sikkerhetsrettigheter	28
6.3	Spørsmål som vil avgjøres etter nasjonal rett	29
7	Jurisdiksjon	30
8	Lovvalg	30
8.1	Formelle begrensninger for anvendelsen av lovvalgsregelen	30
8.2	Typer av kontrakter som lovvalgsregelen gjelder for	31
8.3	Hovedregelen er partsautonomi, men bare for partenes kontraktsmessige forpliktelser	32
8.4	Ingen lovvalgsregel der partene ikke har inngått lovvalgsavtale	32
8.5	Oppsplitting av lovvalget (dépeçage)	33
8.6	Renvoi (tilbakevisning)	33
8.7	Partene kan ikke velge a-nasjonal rett	34
8.8	Ingen formkrav knyttet til lovvalgsavtalen	34
9	Bør Norge tilslutte seg konvensjonen?	34

10	Særlige utfordringer i norsk rett. Behovet for lovendringer ved en eventuell norsk tilslutning til konvensjonen	35
10.1	Egen lov eller integrert i annet lovverk?	35
10.2	Nærmere om behovet for lovendringer	36
10.2.1	Som hovedregel består de norske pantereglene uforandret.....	36
10.2.2	Definisjonen av panterett, pl § 1-1 (1)	36
10.2.3	Noen viktige avvik mellom konvensjonens bestemmelser og norsk rett	37
10.2.4	Legalitetsprinsippet i pl § 1-2 (2).....	38
10.2.5	Utfordringer i forbindelse med tvangsinndrivelse	39
11	Økonomiske og administrative konsekvenser	40
12	Erklæringer Norge bør overveie å avgi ved en eventuell tiltredelse.....	41
12.1	Noen utgangspunkter.....	41
12.2	Lovvalg; Protokoll 1 Art VIII jf Art XXX (1)	42
12.3	Bistand fra domstoler og bostyrere i forbindelse med debitors konkurs; Protokoll 1 Art XI, XII jf Art XXX (1) og (3)	43
12.4	Sletting av registrering og tillatelse til eksport; Protokoll 1 Art XIII jf Art XXX (1)	44
12.5	Foreløpige rettsmidler; Protokoll 1 Art X jf Art XXX (2) og Art XXI. Konvensjonens Art 55.	45
12.6	Territorielt virkeområde; Protokoll 1 Art XXIX.....	46
12.7	Forholdet til utlegg, legalpant, arrest og tilbakeholdsrett. Konvensjonens Art 39 (1) a) og b) og Art 40	46
12.8	Interne transaksjoner; Konvensjonens Art 50	47
12.9	Domstolenes medvirkning; Konvensjonens Art 54 (2).....	48
12.10	Utpeking av kontaktorganer; Protokoll 1 Art XIX.....	48
13	Anbefalinger. Forslag til erklæringer. Lovforslag	48

1 Noen utgangspunkter

Da Konvensjonen om sikkerhetsrettigheter i mobile løsøregenstander ble signert i Cape Town i desember 2001, var dette en markering av et langt og møysommelig arbeid i regi av UNIDROIT frem mot en viss internasjonalisering og harmonisering av regler om sikkerhetsrettigheter som ledd i finansiering av løsøregenstander. Tradisjonelt sett har regler om stiftelse og rettsvern av panterettigheter vært underlagt nasjonal rett, og reglene har utviklet seg til dels svært ulikt fra stat til stat. Konvensjonen om sikkerhetsrettigheter i mobile løsøregenstander er det første ordentlige gjennombruddet som er kommet når det gjelder arbeidet for en viss harmonisering av reglene på panterettens og tingsrettens område.

Når det gjelder konvensjonen som sådan, følger det av konvensjonens Art I at den i utgangspunktet dekker tre hovedkategorier av løsøregenstander:

- (i) luftfartøyer i form av flykropp (flyramme), flymotorer og helikoptre,
- (ii) jernbanemateriell og
- (iii) romfartsutstyr.

Det gis imidlertid rom for regler om sikkerhet også i andre typer formuesgoder i fremtiden ved at det blir føyet til nye protokoller med bestemmelser om sikkerhetsrettigheter i henholdsvis landbruksløsøre, utstyr benyttet i entreprenørvirksomhet og utstyr som benyttes i gruvevirksomhet.

Som nevnt har regler om pantesikkerhet eller liknende type sikkerhet i løsøregenstander utviklet seg svært ulikt fra stat til stat. Panteretten plasseres innenfor rettssystematikken som en del av tingsretten, og hver nasjonalstat har utviklet sine egne tingsrettslige regler ut fra sin egen historie og rettstradisjon. Dette gjelder både regler om hvilke formuesgoder det er tillatt å etablere sikkerhetsrett i, måten panterett stiftes på og hva som skal til for at det oppnås rettsvern.¹

Det at reglene om sikkerhetsrettigheter er så forskjellige fra stat til stat, skaper en del rettslige utfordringer. Dette gjelder ikke minst for de formuesgodene som benyttes i internasjonal transportvirksomhet og som derfor er av en type formuesgoder som er ment å skulle forflytte seg uten hensyn til landegrenser. De rettsspørsmålene som særlig er aktuelle der man står overfor panterett i løsøregenstander som flyttes over landegrenser, gjelder spørsmål om hvorvidt sikkerhetsrettigheten kan gjøres gjeldende i forhold til en konkurrerende avtalebasert rettighet i løsøregenstanden, eller spørsmål om sikkerhetsrettigheten står seg ved debtors konkurs der den sikrede kreditor befinner seg i en annen stat enn der debtors konkursbo avvikles, eller i annen stat enn der løsøregenstanden befinner seg.

Uten en konvensjon som samordner regler om panterett og tilsvarende typer sikkerhetsrettigheter, vil spørsmålet om hvorvidt sikkerhetsrettigheten står seg i forhold til godtroerverv eller insolvens-situasjoner måtte avgjøres ut fra lovvalgsreglene i den stat der vedkommende domstol ligger som får tvisten til avgjørelse. Den alminnelige hovedregel om lovvalg i de fleste staters internasjonale privatrett når det gjelder spørsmål om tredjemannskonflikter, er regelen om *lex rei sitae*. Som hovedregel vil man legge det landets

¹

Se nærmere Konow, *Løsørepanter over landegrenser* s. 45-227 for en nærmere oversikt over ulike staters regler om sikkerhetsrett i løsøregenstander.

rett til grunn der tingen befinner seg. Ved kollisjonsrettslige tvister, altså i forhold tvister som angår godtroerverv eller forhold til konkursbo eller enkeltfølgende kreditorer, forstås *lex rei sitae* slik at man legger det landets rett til grunn der løsørestanden befant seg da kollisjonsspørsmålet kom opp. For løsørestander som er mobile og som det er meningen skal krysse landegrenser, er en slik hovedregel for lovvalget svært lite egnet. For denne type løsøre vil det ofte være helt tilfeldig hvor løsørestanden befinner seg når det for eksempel inntreffer en begivenhet som leder til tvist om godtroerverv, eller konkurs inntreffer og det er spørsmål om en panterett eller eiendomsforbehold står seg i forhold til debtors konkursbo.

Det forhold at man har svært ulike regler fra stat til stat om etablering av panterett, kombinert med en situasjon der lovvalsreglene i de fleste stater er lite egnet, skaper stor usikkerhet for de banker og kredittinstitusjoner som finansierer investeringer i slikt mobilt utstyr. Innenfor EU har det vært tatt initiativ til å forsøke å harmonisere den materielle panteretten fordi mye av usikkerheten vil kunne elimineres dersom medlemsstatene i EU hadde hatt ensartede regler om pant eller tilsvarende type sikker. Så langt er det ikke lyktes å få til ensartede regler om panterett i løsørestander innenfor EU. Til det er nok de ulikhetene i de nasjonale rettssystemene for store, og det blir for store endringer som må til i de ulike staters lovgivning om man skulle rokke vesentlig ved den enkelte stats organisering av reglene om pantesikret kreditt. Sett i et globalt perspektiv, har det vært enda vanskeligere å tenke at man kan finne noen løsning på kort sikt når det gjelder harmonisering av de materielle panterettslige reglene.

UNIDROIT har imidlertid arbeidet målbevisst for å styrke den internasjonale samhandelen også med sikte på å oppnå større grad av forutberegnelighet for pantesikrede kreditorer. Særlig i løpet av 1990-årene pågikk et intenst arbeid med sikte på å få frem en konvensjon om sikkerhetsrettigheter i mobilt utstyr (mobile equipment). Konvensjonen ble vedtatt i Cape Town 16. november 2001. Den trådte i kraft 1. mars 2006. Gjennom denne konvensjonen er det nå mulig å få etablert en internasjonal sikkerhetsrettighet i visse nærmere bestemte formuesgoder som er ment å flyttes over landegrenser. Formålet med konvensjonen er at de kreditorene som har fått etablert en slik internasjonal sikkerhetsrettighet, ved å registrere rettigheten i et internasjonalt register også oppnår rettsvern internasjonalt. I det følgende vil konvensjonens bestemmelser om internasjonale sikkerhetsrettigheter, om det internasjonale registeret og om etablering av rettsvern bli nærmere gjort rede for.

Konvensjonen er ikke ment å dekke fullstendig alle problemstillinger som måtte oppstå i forbindelse med pantsikret finansiering av de aktuelle formuesgodene. For løsning av rettsspørsmål som faller utenfor konvensjonen, må man legge til grunn de bestemmelsene som måtte følge av den anvendelige nasjonale rett. Rettsreglene i disse tilfellene vil måtte utpekes etter domstollandets lovvalsregler, eventuelt gjennom partenes avtale om lovvalget dersom det er partsautonomi i forhold til den aktuelle rettslige problemstillingen.²

Konvensjonens Art 48 åpner for at organisasjoner for regional økonomisk integrasjon skal kunne slutte seg til konvensjonen. Den 28. april 2009 ratifiserte EU Cape Town-konvensjonen og konvensjonens Protokoll 1 om spesifikke forhold for flytutstyr. For EU trådte konvensjonen i kraft 1. august 2009.³ På grunn av sitt konstitusjonelle forhold til EU, står Danmark utenfor Cape Town-konvensjonen.⁴

² Jf Goode, Official Comments s. 15.

³ Opplysningene er funnet på hjemmesiden til UNIDROIT på internett: <http://www.unidroit.org>

⁴ Se punkt 2 i erklæringen som er avgitt av EU under konvensjonens Art 48. Se også Kommisjonens forslag i forbindelse med konvensjonstiltredelse, KOM (2008) 508 endelig, Bilag I s. 14.

I og med EUs tiltredelse av Cape Town-konvensjonen og dens Protokoll 1 om sikkerhetsrettigheter i flymateriell, er det aktuelt å vurdere om også Norge bør slutte seg til disse internasjonale rettslige instrumentene. I forbindelse med sin ratifikasjon av konvensjonen og protokollen avga EU enkelte erklæringer om bestemmelser i konvensjonen og protokollen som enten ville eller ikke ville komme til anvendelse. Dersom man skulle komme til at Norge bør slutte seg til Cape Town-konvensjonen med tilleggsprotokollen for flyutstyr, er det også naturlig å vurdere hvilke erklæringer Norge bør avgi i den forbindelse. Videre må det vurderes om det er behov for å foreta lovendringer i norsk rett slik at det ikke oppstår motstrid mellom konvensjonens regler og norsk rett.

I det følgende gis en oversikt over hovedlinjene i de reglene som Cape Town-konvensjonen og tilleggsprotokollen om flyutstyr gir. Utredningen er ikke uttømmende når det gjelder beskrivelse av konvensjonens og protokollens regler, men er ment å gi en oversikt over de viktigste bestemmelsene i konvensjonen og dens Protokoll 1.

2 Hovedprinsipper i Cape Town-konvensjonen

2.1 Uniformering av hvilke sikkerhetsrettigheter som kan etableres

Det varierer som nevnt fra stat til stat hva som tillates med hensyn til avtalt kredittsikkerhet i løsørengenstander, også slike gjenstander som kan eller skal registreres i nasjonale realregister slik som for eksempel fly.⁵ Et hovedformål med Cape Town konvensjonen 2001 er å etablere et sett av sikkerhetsrettigheter som kan benyttes i forbindelse med registrering i det internasjonale registeret. De typer av sikkerhetsrettigheter som kan etableres under Cape Town konvensjonen kalles "internasjonale sikkerhetsrettigheter" og er nedfelt i konvensjonens Art 2.

I henhold til konvensjonens Art 2 (2) defineres en "internasjonal sikkerhet" som en type sikkerhetsrettighet som er etablert i overensstemmelse med konvensjonens Art 7. Allerede i Art 2 finnes imidlertid en oppstilling av hvilke typer rettslige disposisjoner som kan være aktuelle for å etablere en sikkerhetsrettighet. Det følger av Art 2 (2) at slike internasjonale sikkerhetsrettigheter som faller inn under konvensjonen kan være etablert gjennom

- a) en avtale om sikkerhetsstillelse,
- b) en avtale om salg med eiendomsforbehold eller
- c) en leieavtale.

Det slås videre fast at en avtale som faller inn under betegnelsen sikkerhetsstillelsesavtale jf litra a), ikke samtidig kan etablere sikkerhet i henhold til litra b) eller c).

Rammen for internasjonale sikkerhetsrettigheter som trekkes i konvensjonens Art 2, må ses i sammenheng med de enkelte definisjoner som er gitt i konvensjonens Art 1. I Art 1 ii) gis en legaldefinisjon av begrepet "sikkerhetsavtale", et begrep som brukes gjennomgående i konvensjonen. Det heter her:⁶

"ii) "sikkerhedsstillelsesavtale": en aftale, hvorved en rettighedsstifter indrømmer eller forpligter sig til at indrømme en sikret kreditor en rettighed (herunder

⁵ Se nærmere Konow, Løsørepanant over landegrenser s. 215-227.

⁶ Sitatet er hentet fra den danske versjonen av KOM (2008) 508 endelig.

ejendomsret) i en formuesgenstand med henblik på at sikre opfyldelsen af enhver faktisk eller fremtidig forpligtelse, som påhviler rettighedsstifteren selv eller en anden person”.

I den grad uttrykket ”sikkerhet” brukes i konvensjonen, følger det av Art 1 jj) at man sikter til ”sikkerhedsrettighed, der er stiftet ved en sikkerhedsstillelsesaftale”. Og dersom man i konvensjonsteksten støter på ordet ”avtale”, følger det av Art 1 a) at uttrykket betyr ”en sikkerhedsaftale, en aftale med ejendomsforbehold eller en lejeaftale”.

I utgangspunktet vil dermed de vanligste former for kredittsikkerhet som vi kjenner fra norske forhold, falle inn under Cape Town-konvensjonen. I henhold til Art 2 (2) vil både tradisjonelle panterettigheter, salg med eiendomsforbehold (salgspant etter norske forhold) og finansiell leasing falle inn under konvensjonens anvendelsesområde.

Når det gjelder leasing, vil i utgangspunktet alle typer leieavtaler faller inn under konvensjonens anvendelsesområde. Det foretas ikke Art 2 jf Art 1 noen sonndring mellom finansiell og operasjonell leasing, og det skilles heller ikke mellom leieavtaler som gir rett til å kjøpe formuesgodet på nærmere bestemte vilkår og avtaler uten slik forkjøpsrett.⁷

I Protokoll 1 om sikkerhetsrettigheter i flytutstyr, er disse grunntrekkene i konvensjonen utformet mer i detalj. Særlig er sikkerhetsrettigheter som etableres i forbindelse med kjøp viet særskilt oppmerksomhet, jf Art III i Protokoll 1. Se nærmere nedenfor i kapittel 4.2.2.

2.2 Nærmere om hvilke sikkerhetsrettigheter som kan etableres i henhold til Cape Town konvensjonen

Kjerneområdet for konvensjonen er de såkalte internasjonale sikkerhetsrettighetene som er forankret i konvensjonens Art 2, jf definisjonene i Art 1. Gjennom konvensjonen omtales imidlertid til sammen 7 forskjellige typer sikrede krav eller rettigheter⁸:

- *Internasjonale sikkerhetsrettigheter (international interests), jf Art 2.*
Dette er kjerneområdet for typer av sikrede krav som konvensjonen kommer til anvendelse for. Bestemmelsen dekker i hovedsak tradisjonelle pante-rettigheter, eiendomsforbehold/salgspant og leasing. Det er også verdt å merke seg at internasjonale sikkerhetsrettigheter kan være avledete rettigheter, slike som i norsk tradisjon kalles fremleie, eller fremleieliknende tilfeller. Et eksempel kan være en kjøper under en eiendomsforbeholdskontrakt med leie knyttet til som fremleier til ny leietaker.
- *Fremtidige internasjonale sikkerhetsrettigheter (prospective international interests).*
Det er her tale om sikkerhetsrettigheter som er ment å knyttes til identifisert utstyr i fremtiden, men som ennå ikke er blitt en internasjonal sikkerhetsrettighet i henhold til Art 2. Dette kan være situasjonen dersom den underliggende finansieringsavtalen ennå ikke er endelig, eller at den kommende debitor ikke ennå har full rettslig rådighet over formuesgodet. Det

⁷ Se Goode, Official Commentary s. 13 jf. s. 23-26 om hvilke typer sikkerhetsrettigheter eller sikrede krav som konvensjonen gjelder for.

⁸ Se nærmere gjennomgangen hos Goode, Official Commentary s. 23-26.

følger av Art 16 (1) a) at fremtidige internasjonale rettigheter kan registreres. Den nærmere definisjonen av fremtidige internasjonale sikkerhetsrettigheter er gitt i 1 y).

- *Nasjonale sikkerhetsrettigheter (national interests)*. Hva som regnes som nasjonal sikkerhetsrettighet er nærmere definert i Art 1 r). Nasjonale sikkerhetsrettigheter er sikkerhetsrettigheter som er stiftet ved såkalt "intern transaksjon", jf. Art 1 n). Ved de interne transaksjonene er tyngdepunktet for transaksjon knyttet til en stat. Senteret for partenes hovedinteresser og formuesgjenstanden befinner seg i samme stat ved tidspunktet for avtaleinngåelse, og sikkerhetsrettigheten er registrert i det nasjonale registeret til denne staten.

- *Ikke-avtalemessige rettigheter eller sikkerhetsrettigheter (non-consensual rights or interests arising under national law and given priority without registration), jf Art 39.*

Ulike stater har forskjellige ordninger når det gjelder sikkerhetsrettigheter som etableres som ledd i tvangsinndrivelse, eller som gis lovbestemt første prioritet til sikkerhet for særlig offentligrettslige krav. I norsk rett kjenner vi slike sikkerhetsrettigheter i form av utlegg eller legalpant. Andre stater har gjerne tilsvarende ordninger, men reglene kan variere nokså mye fra stat til stat.⁹ Det følger av konvensjonens Art 39 at en kontraherende stat kan avgi erklæring med en nærmere angivelse av hvilke kategorier av ikke-avtalebaserte sikkerhetsrettigheter som har prioritet foran eksisterende rettigheter i formuesgodet. Hva som i denne sammenheng regnes som ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrettighet, er nærmere definert i konvensjonens Art 1 s). Det er bare rettigheter eller sikkerhetsrettigheter som gis prioritetsmessig forrang uten registrering som det er aktuelt å avgi erklæring om i henhold til Art 39.

- *Registrerbare ikke-avtalebaserte rettigheter eller sikkerhetsrettigheter (registrable non-consensual rights or interests arising under national law).*

Hva som faller inn under slike rettigheter er nærmere definert i konvensjonens Art 1 dd). Det følger av Art 40 i konvensjonen at kontraherende stater kan avgi en erklæring med liste over kategorier av formuesgjenstander og kategorier av ikke-avtalemessige rettigheter eller sikkerhetsrettigheter som vedkommende stat ønsker at skal kunne registreres som en internasjonal sikkerhetsrettighet. Dette innebærer at utlegg som etter nasjonal rett kan registreres, vil kunne registreres i det internasjonale rettighetsregisteret dersom den aktuelle kontraherende stat ønsker dette. Avhengig av hvorvidt den aktuelle stat ønsker det, vil altså utlegg kunne være en internasjonal sikkerhetsrettighet. Men det er først når vedkommende kontraherende stat har avgitt slik erklæring at denne type rettigheter får status som en internasjonal sikkerhetsrettighet.¹⁰

- *Tilknyttede eller berørte rettigheter (associated rights)*. En del rent kontraktsmessige rettigheter vil uten videre falle utenfor konvensjonens anvendelsesområde. Men det finnes rettigheter som ligger noe nærmere opp til de aktuelle sikkerhetsrettighetene og som omtales i konvensjonens Art 39 (1) b). Denne bestemmelsen gjelder arrest eller tilbakeholdsrett som er knyttet til offentlig tjenesteytelse. Det følger av den nevnte bestemmelsen at den enkelte

⁹ Se nærmere Konow, Løsørepannt over landegrenser s. 163-175 og Goode, Official Comments s. 24-25 jf s. 84-86.

¹⁰ Se Goode, Official Commentary s. 25 jf s. 29 og s. 42-46.

kontraherende stat kan erklære at konvensjonen ikke vil berøre eventuell tilbakeholdsrett eller rett til arrest etter nasjonal rett i forhold til slike offentlige tjenesteytelser.¹¹

- *Allerede eksisterende rettigheter eller sikkerhetsrettigheter (pre-existing rights or interests).*

Art 60 angir nærmere detaljer om overgangsbestemmelser. Det følger av Art 60 (3) at den kontraherende stat kan avgi en erklæring med angivelse av en dato fra hvilken konvensjonen og protokollen skal gis anvendelse på allerede eksisterende rettigheter eller sikkerhetsrettigheter.

Overdragelse av sikkerhetsrettigheter: I tillegg til disse bestemmelsene er registeret også åpent for registrering av overdragelse, herunder fremtidig overdragelse, av sikkerhetsrettigheter, jf Art 16 (1) b).

Subrogasjon: Internasjonale sikkerhetsrettigheter vil kunne tenkes å erverves ved subrogasjon, enten i henhold til konvensjonens Art 9 (4) eller i henhold til anvendelig nasjonal rett.

Prioritetsavtaler: I den grad det foreligger avtaler om annen prioritet enn den rekkefølge som ellers ville fulgt av konvensjonens bestemmelser, kan også dette registreres i det internasjonale registeret.

Konvensjonen favner i første rekke om de sikkerhetsrettighetene som gjerne omtales som ”tinglige rettigheter”, i motsetning til rent kontraktsmessige rettigheter som krav på en bestemt ytelse, krav på betaling el.¹² Særlig når det gjelder salg med eiendomsforbehold, kan det være problematisk å trekke grensen mellom tinglige og obligatoriske rettigheter i internasjonale finansieringsforhold fordi ulike stater vurderer dette spørsmålet ulikt. Noen stater anser eiendomsforbehold som en tinglig rettighet likestilt med pant. Denne holdningen gjennomsyrrer norsk rett. Andre stater ser eiendomsforbehold som et kontraktsmessig vilkår for eiendomsrettens overgang og anser dermed ikke uten videre eiendomsforbehold som en tinglig rett, men regner eiendomsforbeholdsselgeren som eier fullt ut inntil betingelsen for eiendomsrettens overgang er innfridd. For å unngå tvil på dette punkt har konvensjonen, som vist ovenfor, uttrykkelige bestemmelser om at en rettighet i form av eiendomsforbehold er å anse som en internasjonal sikkerhetsrettighet.

For å unngå tilsvarende usikkerhet om skillet mellom tinglige og obligatoriske rettigheter, er også leiekontrakter uttrykkelig omfattet. Når det gjelder leiekontraktene, har man også det forhold at i den grad det er tale om leasingkontrakter til finansiering av løsøreobjekter, har man til dels nokså ulike ordninger fra stat til stat. For å unngå diskusjoner om hva som regnes som finansiell leasing og hva som skaper en tinglig rettighet, har man en vidtfavnende bestemmelse som inkluderer i prinsippet alle leiekontrakter. Det er allikevel viktig å holde fast ved at det internasjonale registeret ikke er et eiendomsregister, men et register primært opprettet med sikte på å skaffe vern for og gi oversikt over panterettigheter eller tilsvarende type sikkerhetsrettigheter i mobilt utstyr.¹³

¹¹ Jf Goode, Official Commentary s. 26.

¹² Se Goode, Official Comments s. 29, jf s. 32-33.

¹³ Jf Goode, Official Comments s. 29-30, Lilleholt m.fl., Lease of Goods, 99-100 jf s. 111-112 og Konow, Løsørepann over landegrens s. 155-162.

Det er videre viktig å poengtere at sikkerhetsrettigheten strekker seg til erstatningsutbetalinger som måtte komme dersom pantobjektet skulle bli ødelagt eller gå tapt, jf Art 2 (5).¹⁴

Konvensjonens bestemmelser om hvilke rettigheter eller sikkerhetsrettigheter som kan registreres i det internasjonale rettighetsregisteret, suppleres av reglene i den aktuelle tilleggsprotokollen. For å skape oversikt over rettighetene knyttet til flymateriell, har Protokoll 1 også bestemmelser om at overdragelse og frempantsettelse skal registreres i det internasjonale registeret, jf protokollens Art III.¹⁵ Protokollens bestemmelser utvider adgangen til registrering og har også tilpasset reglene om prioritet med bakgrunn i de mer detaljerte reglene om salg. Se nærmere nedenfor i avsnitt 4.1.

2.3 Uniformering av hvilke formuesgoder det kan etableres sikkerhet i

Cape Town konvensjonen 2001 omfatter som nevnt i utgangspunktet tre hovedkategorier formuesgoder, nemlig fly/helikoptre/flymotorer, rullende jernbanemateriell og romutstyr, jf konvensjonens Art 2 (3). De nærmere avgrensningene av hvilke formuesgoder det er tale om, er angitt i de enkelte protokollene til konvensjonen.

En nærmere redegjørelse for hvilke fly, flydeler eller liknende som det kan etableres internasjonal sikkerhetsrettighet i, gis i avsnitt 4.3 nedenfor. I denne forbindelse kan det nevnes at Protokoll 1 benytter begrepet ”flygjenstand” som et koplingsord for hvilke formuesgoder det kan etableres sikkerhet i under konvensjonens regler, se Protokoll 1 Art II, jf definisjonen av ”flygjenstand” i Art I (2) litra c).

2.4 Partene i tilknytning til den internasjonale sikkerhetsrettigheten

Konvensjonen som sådan inneholder ingen regulering av hvem som kan være parter i forbindelse med etablering av en internasjonal sikkerhetsrettighet. Men debitor må ha den nødvendige tilknytningen til en kontraherende stat, ellers kommer ikke konvensjonens bestemmelser til anvendelse, jf Art 3 (1) og Art 4. Så lenge sikkerhetsrettigheten faller inn under definisjonen i konvensjonens Art 2, er det ikke noe i veien for at en internasjonal sikkerhetsrettighet kan være etablert både for å sikre flere kreditorers krav, eller det kan være tale om at sikkerheten gjelder for flere debitors gjeld.

Konvensjonen inneholder for øvrig definisjoner av hvem som er å anse som kreditor, jf Art 1 i) og Art 1 f) om eiendomsforbeholdsselger. Debitor er nærmere forklart i Art 1 j) jf Art 1 e) om kjøper etter kontrakt med eiendomsforbehold.¹⁶

Dersom en konvensjonsstat har avgitt erklæring i tråd med Art 40, vil også en utleggscreditor kunne ha sikkerhet i form av en internasjonal sikkerhetsrettighet.

¹⁴ Se Goode, Official Comments s. 163.

¹⁵ Jf Goode, Official Comments s. 29-30.

¹⁶ Se nærmere Goode, Official Comments s. 34 jf. s. 28 og 29.

2.5 Formkrav

Det følger av konvensjonens Art 7 a) at det er et vilkår for etablering av en internasjonal sikkerhetsrettighet at avtalen inngås skriftlig. Skriftlighetskravet er ikke nærmere konkretisert i konvensjonen.

2.6 Spesialitetsprinsippet

Art 2 i konvensjonen inneholder videre en henvisning til den siden av spesialitetsprinsippet som angår spesifisering av pantobjektet. Det følger av bestemmelsen her at den internasjonale sikkerhetsrettigheten må være etablert i et av formuesgodene som nevnes i Art 2 (3) (flygjenstander, rullende jernbanemateriell eller romutstyr). Det følger av Art 2 (2) at formuesgjenstandene må kunne identifiseres.

Vilkåret om spesifisering av pantobjektet følges opp i konvensjonens Art 7 litra c). Vilkåret om at det må være mulig å identifisere formuesgjenstanden er formulert slik med sikte på å unngå sikkerhet i en samling av formuesgoder; såkalte floating charge-rettigheter. Tingsinnbegrepspantsettelse i form av varelagerpant eller driftstilbehørspant etter norsk rett vil dermed være utelukket som internasjonal sikkerhetsrettighet i henhold til Cape Town-konvensjonens Art 7 c).¹⁷

Konvensjonen inneholder i Art 7 d) også en bestemmelse som berører spørsmålet om det i pantavtalen må være en spesifisering om pantkravets størrelse. I henhold til denne bestemmelsen må avtalen gjøre det mulig å fastlegge det sikrede kravet, men det presiseres i bestemmelsen at det ikke er noe vilkår om at dette nødvendigvis må skje i form av beløpsfastsettelse eller angivelse av et maksimumsbeløp som pantesikkerheten skal dekke.

I forhold til spørsmålet om spesifisering av pantkravet, ligger det i Art 7 d) at man ut fra avtalen må kunne fastslå omfanget av det sikrede krav. Som nevnt behøver det ikke angis i form at et eksakt beløp eller maksimumsbeløp. Man behøver heller ikke gi en eksakt angivelse eller oversikt av hvilke krav som et sikret under pantet selv om dette kan være en måte å spesifisere pantkravets størrelse på. Det kan være tilstrekkelig å angi det sikrede krav ved en mer generell beskrivelse dersom beskrivelsen er presis nok. Begrunnelsen for at man ikke oppstiller noe bastant vilkår om eksakt beløpsangivelse eller maksimumsbeløp, er at man ville ha en bestemmelse som gjør det mulig å pantesikre fremtidige krav, dvs. krav som man i og for seg kan beskrive, men som man ved tidspunktet for pantsettelsen ikke kjenner omfanget av.¹⁸

3 Registrering av internasjonale sikkerhetsrettigheter

3.1 Kjennetegn ved det internasjonale registeret

Det er en nyskapning i internasjonal sammenheng at det under Cape Town-konvensjonen etableres et internasjonalt register for registrering av de internasjonale sikkerhetsrettighetene som kan stiftes i medhold av konvensjonen og protokollen.

¹⁷ Jf Goode, Official Comments s. 33.

¹⁸ Se nærmere Goode, Official Comments s. 37.

Det er en del grunnleggende kjennetegn for det internasjonale rettighetsregisteret:

- (i) Registeret gir offentlig tilgjengelige opplysninger om registrerte internasjonale sikkerhetsrettigheter
- (ii) Registreringen skjer elektronisk, jf reglementet for registeret pkt. 2.1.9
- (iii) Registeret gir sikrede kreditorer vern i forhold til konkurrerende tredjemenn
- (iv) Registeret sikrer ordnede prioritetsforhold for registrerte internasjonale sikkerhetsrettigheter
- (v) Registreringen er basert på formuesgoder, ikke på den enkelte debitor. Formuesgodet må være identifiserbart.¹⁹
- (vi) Det må foreligge samtykke til registrering
- (vii) Registeret er ment for panterettigheter eller tilsvarende sikkerhetsrettigheter. Registeret er ikke ment å være register for eierforhold.

I henhold til Protokoll 1 vil også overdragelser av flygjenstander (flyskrog, flymotorer og helikoptre) kunne registreres i det internasjonale registeret, jf Protokoll 1 Art III med henvisning til konvensjonens Art 16.

Det følger av Art 16 (2) at det kan etableres forskjellige registre for de ulike formuesgodene og for ulike rettigheter. I det følgende er fremstillingen i hovedsak knyttet til registeret for rettigheter i flygjenstander, altså registeret for den type internasjonale sikkerhetsrettigheter som faller inn under konvensjonens Protokoll 1.

Selve registreringen skjer som nevnt elektronisk. Det er lagt opp til at de nødvendige dataene registreres fra maskin til maskin, uten menneskelig innblanding. I forbindelse med registreringen blir den som skal registrere ledet gjennom prosedyren ved hjelp av dataprogrammet for registreringen. Det skjer ikke noen kontroll av dokumentasjon i forbindelse med selve registreringen.²⁰

Det er også et viktig kjennetegn ved det internasjonale registeret at det er offentlig tilgjengelig og søkbart for enhver som måtte ha behov for eller interesse av å foreta undersøkelser. Dette slås fast i konvensjonens Art 22. Det følger av Art 22 (1) at enhver kan undersøke i registeret, eller anmode om å få foretatt søkning i registeret. I reglementet er det utarbeidet nærmere retningslinjer mht prosedyrene for publikums søk i det internasjonale registeret.

I Art 22 (2) følges prinsippet om offentlig tilgjengelige data opp med bestemmelser om utstedelse av attest om søking i registeret.²¹

Det er i og for seg adgang for registerførende myndighet til å nekte tilgang til registeret, men denne nektelsesadgangen er nokså begrenset, se konvensjonens Art 26.

3.2 Tilsynsmyndighet og registerførende myndighet

Reglene i konvensjonen og i Protokoll 1 må i tillegg ses i sammenheng med de mer detaljerte bestemmelsene som finnes i de såkalte "Regulations and Procedures for the International

¹⁹ Jf Goode, Official Comments s. 194-195.

²⁰ Se nærmere beskrivelsen av prosedyren Goode, Official Comments s. 195. Se også reglementet (Regulations and Procedures for the International Registry).

²¹ Se også nærmere Goode, Official Comments s. 210-211.

Registry". Dette regelverket er utarbeidet av tilsynsmyndigheten som er etablert med hjemmel i konvensjonens Art 17.²² I det følgende omtales dette regelsettet som reglementet for registeret.

Når det gjelder sikkerhetsrettigheter i flygjenstander, altså slike som faller inn under Protokoll 1, er tilsynsmyndigheten styret for den internasjonale sivile luftfartsorganisasjonen, ICAO (International Civil Aviation Organization). Styret i IACO har i egenskap av tilsynsmyndighet utpekt Aviraeto som rettighetsregistrerende myndighet (det som i henhold til konvensjonen og Protokoll 1 betegnes som Registrar). Aviareto er et joint venture selskap med den irske regjeringen og SITA som er et telekommunikasjonsselskap innen lufttransport som eies av verdens flyselskaper. Arvieto har en femårskontrakt med ICAO om ansvaret for registrering.²³

Selve den registerførende enheten som har med føring av internasjonale rettigheter i henhold til Protokoll 1 å gjøre, er lokalisert til Irland, nærmere bestemt til Dublin. Registeret har vært i virksomhet siden 1. mars 2006.²⁴

3.3 Nærmere om vilkårene for registrering

I dette avsnittet presenteres Art 16 (1) som regulerer spørsmålet om hva som kan registreres. Denne bestemmelsen trekker opp rammen for hvilke rettigheter, disposisjoner og erklæringer som kan registreres i det internasjonale registeret. I konvensjonens Art 18 stilles det opp nærmere betingelser for at registrering kan finne sted. I tillegg til vilkår for registrering inneholder Art 18 også bestemmelser om vilkår for å foreta søking i registeret og for at det skal utstedes søkingsattest. Art 20 har nærmere regler om hvem det er som kan sørge for registrering. Bestemmelsen slår også fast at den part som ikke registrerer, må samtykke til at registrering foretas. Disse bestemmelsene må ses i sammenheng med reglene i Protokoll 1.

Konvensjonens Art 16 danner som nevnt utgangspunktet for hvilke rettigheter eller hvilke typer av disposisjoner som kan registreres i det internasjonale registeret. Jeg viser til avsnitt 2.2 og den nærmere redegjørelsen der for hvilke sikkerhetsrettigheter som kan etableres i henhold til Cape Town-konvensjonen. Det vises også til avsnitt 4.2 om de sikkerhetsrettighetene det er aktuelt å etablere under Protokoll 1.

I henhold til Art 16 (1) skal man kunne registrere:

- a) internasjonale sikkerhetsrettigheter, fremtidige internasjonale sikkerhetsrettigheter og ikke-avtalemessige sikkerhetsrettigheter og sikkerhetsrettigheter som kan registreres,
- b) overdragelse og fremtidig overdragelse av internasjonale sikkerhetsrettigheter,
- c) ervervelse av internasjonale sikkerhetsrettigheter gjennom lovbestemt eller avtalemessig subrogasjon i medhold av den lov som kommer til anvendelse
- d) meddelelser om nasjonale sikkerhetsrettigheter, og
- e) avtaler om prioritetsrekkefølgen for de sikkerhetsrettighetene om er nevnt i litraene ovenfor.

²² Om tilsynsmyndigheten og tilsynsmyndighetens oppgaver med hjemmel i konvensjonens Art 17, se Goode, Official Comments s. 198-199.

²³ Om utpeking av ansvarlig registerfører og hvem som har ansvaret i forbindelse med det internasjonale registeret for registrering av rettigheter i flygjenstander, se Goode, Official Comments s. 117 jf. s. 194.

²⁴ Om registreringen se nærmere Goode, Official Comments s. 195.

Registreringen er knyttet opp til hvert enkelt identifiserbare formuesgode. For etableringen av internasjonale sikkerhetsrettigheter innen luftfartsindustrien, vil rettighetene være registrerte i forhold til den aktuelle "flygjenstand", jf Protokoll 1 Art II og definisjonen av "flygjenstand" i Art I c). Denne type sikkerhetsrettighet er altså knyttet til det enkelte identifiserbare flyskroget, den enkelte flymotor eller det enkelte helikopteret.

Det er på denne bakgrunnen at man må se bestemmelsen i Art 18 om at det i protokollen til konvensjonen og i det enkelte reglement gis nærmere bestemte regler for å kunne identifisere det aktuelle formuesgodet. Bestemmelsen følges opp av Protokoll 1 Art VII.

Det er som nevnt et vilkår for registrering at det foreligger samtykke til registrering fra den parten som ikke registrerer opplysningen. Dette følger av konvensjonens Art 20 (1). Den registerførende myndighet har ingen plikt til å undersøke om det faktisk er gitt slik samtykke, eller om samtykket er gyldig, jf Art 18 (2). Se ellers Art 29 om registerførerens ansvar.

3.4 Virkningene av registrering i det internasjonale registeret

3.4.1 Registrering som vilkår for rettsvern

De viktigste virkningene av at sikkerhetsrettigheten er registrert i det internasjonale registeret, er den beskyttelsen dette gir i forhold til tredjemannskonflikter, dvs. vern mot kreditorer eller konkurrerende avtaleerververe i det aktuelle formuesgodet.

Registrering er imidlertid i seg selv ikke noe vilkår for eksistensen av en internasjonal sikkerhetsrettighet. Dersom en sikkerhetsrettighet er stiftet i tråd med reglene i konvensjonen og Protokoll 1, men ikke er blitt registrert, vil man stå overfor et tilfelle der det i og for seg eksisterer en internasjonal sikkerhetsrettighet, men der denne ikke er gitt det vern som registreringen gir. Det er i første rekke bestemmelsene i Art 29 og Art 30 som avgjør spørsmål om prioritet og eventuelt bortfall av rettigheten i disse tilfellene.

Registrering vil heller ikke avhjelpe situasjonen for kreditor dersom en sikkerhetsrettighet ikke er gyldig stiftet. Det er et vilkår for å oppnå rettsvern etter reglene i konvensjonen at rettigheten eksisterer.²⁵

3.4.2 Konkurrerende sikkerhetsrettigheter. Prioritet.

Konvensjonens Art 29 er den sentrale bestemmelsen for problemstillinger som gjelder hvorvidt en internasjonal sikkerhetsrettighet står seg i forhold til konkurrerende rettstiftelser i formuesgodet. Som en naturlig forlengelse av dette, regulerer Art 29 også spørsmålet om prioritetsforholdet mellom konkurrerende sikkerhetsrettigheter i det aktuelle formuesgodet.

Hovedregelen slås fast i konvensjonens Art 29 (1). Bestemmelsen gir en registrert sikkerhetsrettighet forrang fremfor senere registrerte sikkerhetsrettigheter. En registrert sikkerhetsrettighet vil også ha prioritet foran enhver uregistrert sikkerhetsrettighet. I denne bestemmelsen ligger det dermed implisitt to prioritetsregler. Disse prioritetsreglene virker

²⁵

Se også Goode, Official Comments s. 197.

sammen med det rettsvernet som gis i medhold av Art 29 i forhold til konkurrerende sikkerhetsrettigheter, og i Art 30 om rettsvern ved debtors konkurs.

Når det gjelder forholdet mellom registrert og uregistrert sikkerhetsrett, vil den registrerte sikkerhetsrettigheten ha forrang uavhengig av om den uregistrerte sikkerhetsrettigheten kan registreres etter konvensjonens bestemmelser eller ikke.²⁶

Bestemmelsen i Art 29 (1) om først i tid, best i rett, må ses i sammenheng med konvensjonens Art 18 (4) om at den registerførende myndighet skal sikre at registreringen skjer slik at det er mulig foreta kronologisk søk. Databasen må registrere dato og klokkeslett for mottakelsen av registreringen.

Hva som i denne sammenheng er å anse som en registrert sikkerhetsrettighet følger av definisjonen i Art 1 cc). At rettigheten er registrert, innebærer i denne sammenheng at den er registrert i det internasjonale rettighetsregisteret, jf Art 1 bb). Det er viktig å merke seg at definisjonen av "registrert sikkerhetsrettighet" i Art 1 cc) også inkluderer slike nasjonale sikkerhetsrettigheter som det er avgitt erklæring om og som er registrert i medhold av konvensjonens kapittel V, se særlig Art 23 jf Art 39 og 40. Videre inkluderer definisjonen i Art 1 cc) også ikke-kontraktsmessige rettighet eller sikkerhetsrettigheter som kan registreres.

Merk at i forhold til flygjenstander, så utvider protokollens Art III anvendelsen av konvensjonens Art 29 til også å gjelde overføring av eiendomsretten i forbindelse med kjøp/salg av flygjenstanden. Art 29 (3) er imidlertid særskilt unntatt. Her trer protokollens Art XIV (1) og (2) i stedet.

Art 29 (2) presiserer hovedregelen i Art 29 (1) om at den sikkerhetsrettigheten gis forrang som er registrert først. Sett under ett har det vært et formål at Art 29 skal gi enkle, objektive og helhetlige regler om rettsvern og prioritet. Man har forsøkt å unngå noen av de mest komplekse reglene som finnes i enkelte rettssystemer.²⁷

Det følger av Art 29 (2) at den først registrerte rettigheten har forrang selv om eksistensen av den andre sikkerhetsrettigheten var kjent da registreringen skjedde, og uavhengig av om innehaveren av den først registrerte sikkerhetsrettigheten hadde betalt noe forskudd.

Art 29 (3) regulerer forholdet til kjøpere mens Art 29 (4) regulerer forholdet til kjøpere i kontrakt med eiendomsforbehold eller leietakere. Den alminnelige regelen i Art 29 (3) er at kjøpere må respektere enhver sikkerhetsrett som er registrert ved tidspunktet for ervervet. Uregistrerte sikkerhetsrettigheter vil falle bort, og det gjelder også selv om kjøperen hadde kjennskap til vedkommende rettighet. Kjøpere i kontrakt med eiendomsforbehold eller leietakere må på samme måte respektere en sikkerhetsrett som er registrert før eiendomsforbeholdsselger eller utleier registrerte sin internasjonale sikkerhetsrettighet. Også i disse tilfellene skjer det et bortfall av uregistrerte sikkerhetsrettigheter selv om eiendomsforbeholdskjøper eller leietaker hadde kjennskap til vedkommende rettighet.

Ettersom protokollen i Art III utvider konvensjonens bestemmelser til også å gjelde i forbindelse med kjøp, så passer ikke Art 29 (3) når det gjelder spørsmålet om hvilke rettigheter som må respekteres i forbindelse med kjøp eller salg av flygjenstander. Det følger av protokollens Art XIV (1) at kjøperen, når vedkommende kjøper registrerer kjøpet i henhold

²⁶ Jf Goode, Official Comments s. 224.

²⁷ Se Goode, Official Comments s. 223.

til protokollen, erverver flygjenstanden fri for senere registrerte heftelser, og fri for tidligere registrerte heftelser selv om kjøperen hadde kjennskap til den uregistrerte heftelsen. På den annen side må kjøperen respektere heftelser i flygjenstanden som allerede er registrert, jf protokollens Art XIV (2).

3.4.3 *Avtaler om prioritet*

Det følger av konvensjonens Art 29 (5) at de sikrede kreditorene kan avtale at en annen prioritetsrekkefølge skal gjelde dem imellom. Prioritetsavtaler vil altså respekteres i henhold til konvensjonens bestemmelser. For å kunne gjøre avtalen gjeldende i forhold til etterstående og senere stiftede rettigheter, må prioritetsavtalen registreres.

3.4.4 *Erstatningsutbetalinger ved tap eller skade på formuesgodet*

Dersom det sikrede formuesgodet er gått tapt eller er blitt skadet, følger det av Art 29 (6) at prioriteten til den sikrede kreditor overføres til erstatningsutbetalingen. Dette gjelder slik erstatningsutbetaling som trer i stedet for formuesgodet.

3.4.5 *Prioritetsforhold ved inkorporerte gjenstander*

I konvensjonens Art 29 (7) finnes en bestemmelse om rettigheter som er knyttet til gjenstander eller utstyr som er blitt montert inn i pantobjektet. Bestemmelsen regulerer de tilfellene der det eksisterte en rettighet i den aktuelle komponenten før den ble innmontert i flygjenstanden. Art 29 (7) litra a) gjelder for løsøregjenstander som ikke er å anse som flyutstyr, jf definisjonen i konvensjonens Art 1 u).

Bestemmelsen i konvensjonens Art 29 (7) om inkorporasjonstilfellene må ses på bakgrunn av at man har svært ulike regler fra stat til stat både om man kan etablere rettigheten i slike formuesgoder, og hvordan det går med sikkerhetsrettigheten etter at inkorporasjonen har funnet sted. I enkelte stater vil sikkerhetsrettigheten falle bort ved inkorporasjon, men andre rettssystemer legger til grunn at rettigheten fortsatt består, og man har da regler (som igjen varierer fra stat til stat) om hvordan den sikrede kreditor får dekning i forbindelse med inndrivelse av kravet.

Når det gjelder rettsstiftelser i formuesgoder som senere blir inkorporert, følger det av Art 29 (7) b) konvensjonen ikke er til hinder for at det stiftes rettighet i en gjenstand som senere inkorporeres i flyutstyret. Slik rettighet vil aksepteres under konvensjonen dersom rettigheten er stiftet i tråd med anvendelig nasjonal rett.²⁸

I henhold til Protokoll 1 Art XIV (4) skal konvensjonens Art 27 (7) også komme til anvendelse på andre formuesgjenstander enn en flygjenstand som er montert inn i et flyskrog, en flymotor eller et helikopter. Regelen om inkorporerte komponenter gjelder dermed i prinsippet for alle typer løsøregjenstander.²⁹

²⁸ Se Konow, *Løsøre pant over landegrenser* kapittel 6 med eget underkapittel om inkorporasjon i tilfelle av eiendomsforbehold for hver enkelt stats rett.

²⁹ Se Goode, *Official Comments* s. 227-229 jf. s. 334-335.

For en så viktig bestanddel av luftfartøyet som flymotoren, har protokollen ulike regler for flymotorer alt ettersom de er montert i et flyskrog eller i et helikopter. Det kan etableres selvstendig separat sikkerhetsrettighet i en flymotor som er ment å skulle monteres i et flyskrog. I disse tilfellene vil sikkerhetsrettigheten bestå både før, under og etter innmonteringen. En separat sikkerhetsrettighet i flymotor som er ment å bli brukt i et helikopter, vil imidlertid bare eksistere utenfor helikopteret, ikke mens motoren er innmontert.³⁰ Det følger av protokollens Art XIV (3) at eiendomsretten eller enhver annen rett i en flymotor ikke påvirkes av om motoren er montert eller tatt ut av luftfartøyet. I disse tilfellene gir protokollen en klar bestemmelse om eierforholdet til flymotoren, og eierforholdet påvirkes i disse tilfellene ikke av hva nasjonal rett måtte gå ut på.³¹

3.4.6 Rettsvern ved konkurs

Konvensjonens Art 30 er hovedregelen om hvilke følger en konkurs har for den internasjonale sikkerhetsrettigheten. Hovedregelen er at en internasjonal sikkerhetsrettighet kan gjøres gjeldende under debtors konkurs dersom rettigheten er blitt registrert i samsvar med konvensjonens bestemmelser, jf Art 30 (1).

Det presiseres videre i Art 30 (2) at bestemmelsen ikke berører muligheten til å gjøre en internasjonal sikkerhetsrettighet gjeldende når den kan gjøres gjeldende i henhold til anvendelig nasjonal rett. Det følger videre av Art 30 (3) at bestemmelsen ikke berører nasjonale omstøtelsesregler (litra a) eller prosessuelle bestemmelser om debtors rådighet i forbindelse med konkurs (litra b).

Det er viktig å understreke at hovedregelen i Art 30 nr. 1 om at en registrert internasjonal sikkerhetsrettighet kan gjøres gjeldende i debtors konkurs, gjelder selv om denne type sikkerhetsrettighet eller denne type registrering ikke er i overensstemmelse med det som ellers ville følge av nasjonal rett. I denne sammenheng vil rettsvern oppnås når rettigheten samsvarer med konvensjonens bestemmelser og er registrert i overensstemmelsen med reglene i konvensjonen, protokollen og reglementet om internasjonal registrering.³²

Det følger videre av Art 40 at også ikke-avtalebaserte sikkerhetsrettigheter som fremgår av en liste utarbeidet av den kontraherende stat, og som er registrert i den internasjonale registeret.

Dersom det etter anvendelig nasjonal rett gis rettsvern til en ikke-registrert internasjonal sikkerhetsrettighet, er det ingen bestemmelser i konvensjonen som avskjærer en slik løsning. Hvorvidt det oppnås rettsvern for en uregistrert internasjonal sikkerhetsrettighet, må avgjøres etter den anvendelige nasjonale rett. De fleste land har en hovedregel om *lex rei sitae* som lovvalgsregel for å peke ut hva som er anvendelig nasjonal rett.³³

Art 30 suppleres gjennom bestemmelsen i Protokoll 1 Art XI. De kontraherende stater må velge om alternativ A eller alternativ B av Art XI skal legges til grunn. Begge alternativene pålegger bostyrer eller debitor plikter til å følge opp i forhold til den kreditor som har internasjonal sikkerhetsrettighet i flygjenstanden, slik at den sikrede kreditor får overført pantobjektet til seg. Alternativ A oppstiller en klarere frist for overføring. I henhold til

³⁰ Se nedenfor i avsnitt 5.3.

³¹ Jf Goode, Official Comments s. 334-335 jf s. 228.

³² Se Goode, Official Comments s. 231.

³³ Se nærmere Goode, Official Comments s. 231-232.

alternativ B skal bostyrer eller debitor gi den sikrede kreditor melding om hvorvidt den underliggende forpliktelsen vil bli innfridd, eller om formuesgodet skal overføres til kreditor. Alternativ B knytter fristen for overlevering til det anvendelige lands rett.

Når det gjelder andre forskjeller på de to alternativene, kan det pekes på at alternativ A kun gjelder for offentlig oppnevnte bostyrer som handler i egenskap av bostyrer, jf Art XI (4). Slik bestemmelse er ikke inntatt i alternativ B.

I henhold til alternativ A forutsettes det at kreditor har en internasjonal sikkerhetsrettighet som nyter rettsvern i kraft av å være registrert i det internasjonale registeret, eventuelt at rettsvern foreligger i henhold til anvendelig nasjonal rett.

Generelt sett gir alternativ A faste, mest mulig presise regler å forholde seg til, mens alternativ B bygger på større grad av fleksibilitet.³⁴

Det følger av protokollens Art IV (3) at partene gjennom skriftlig avtale kan utelukke anvendelsen av Art XI.³⁵

4 Sikkerhetsrettigheter i flyutstyr. Protokoll 1 til Cape Town konvensjonen av 2001

4.1 Forholdet mellom Cape Town-konvensjonen og Protokoll 1

Det slås uttrykkelig fast i Cape Town-konvensjonen Art 6 at konvensjonen og protokollen skal leses i sammenheng og bli fortolket som en enhet, det vil si som et folkerettslig instrument.

Cape Town-konvensjonen Art 6 slår fast prinsippet om *lex specialis*. Dersom det skulle vise seg å være motstrid mellom konvensjonens og protokollens bestemmelser, så er det protokollens bestemmelser som gis forrang. Dette følges også opp av konvensjonens Art 49 der det gis forrang til protokollens bestemmelser om iverksettelse.³⁶

Det finnes omfattende legaldefinisjoner i konvensjonens Art 1. Disse definisjonene gjelder også i forhold til etablering av internasjonale sikkerhetsrettigheter i flygjenstander. Men i tillegg gir Protokoll 1 Art I supplerende definisjoner med ord, uttrykk og betegnelser som er særlig aktuelle i forbindelse med sikkerhetsrettigheter knyttet til flygjenstander.

I Protokoll 1 Art III utvides mange av konvensjonens bestemmelser til også å gjelde i forhold til salg eller fremtidige salg. Ellers finnes det også bestemmelser i protokollen som modifierer og supplerer konvensjonens regler. Disse bestemmelsene i protokollen er gitt for å imøtekomme de særlige behov som oppstår i forbindelse med finansiering og sikkerhetsstillelse innenfor flyindustrien.³⁷ Dette gjelder blant annet regelen i Art III om at en rekke av konvensjonens bestemmelser kommer til anvendelse for kjøp og fremtidige kjøp,

³⁴ Se nærmere Goode, Official Comments s. 326-330 om de to alternativene under Art XI.

³⁵ Jf Goode, Official Comments s. 330.

³⁶ Se nærmere Goode, Official Comments s. 174.

³⁷ Se Goode, Official Comments s. 106.

beskrivelse av flygjenstanden, jf Art VII og regelen om lovvalg i protokollens Art VIII for å nevne noen slike bestemmelser.

4.2 Hvilke sikkerhetsrettigheter er aktuelle under Flyutstyrprotokollen?

4.2.1 Forholdet til konvensjonens sikkerhetsrettigheter

Se ovenfor i avsnitt 2.2 om hvilke sikkerhetsrettigheter som i utgangspunktet kan etableres under Cape Town-konvensjonen 2001. Som nevnt her, representerer protokollens bestemmelser en utvidelse av konvensjonens bestemmelser. Protokollen har langt mer detaljerte regler om etablering av sikkerhetsrettigheter i forbindelse med salg. Protokollen inneholder også regler om prioritet som følger opp reglene som etablering av sikkerhetsrettigheter i forbindelse med salgssituasjoner. Se for øvrig konvensjonens Art 6 som er den alminnelige regel om forholdet mellom konvensjonens og protokollens bestemmelser.

Det må i første omgang presiseres at alle de sikkerhetsrettighetene som kan etableres i henhold til konvensjonen, også kan etableres under flyutstyrprotokollen. Dette følger av konvensjonens Art 2 (2) som definerer en internasjonal sikkerhetsrettighet som en rettighet som er stiftet i overensstemmelse med konvensjonen og protokollen. Under henvisning til konvensjonens Art 2 (2) vil sikkerhetsstillelsesavtaler, salg med eiendomsforbehold eller sikkerhetsrettighet i form av leieavtale utgjøre internasjonale sikkerhetsrettigheter. Disse tre grunnleggende kategoriene av internasjonale sikkerhetsrettigheter vil også være aktuelle for flyutstyr.

Protokoll 1 Art III utvider ordningen slik at også salg og fremtidige salg kan registreres i det internasjonale registeret. Men det er i henhold til Art III bare de av konvensjonens bestemmelser som passer på salg og fremtidige salg som gis tilsvarende anvendelse. Sett under ett, vil Art III fordele konvensjonens bestemmelser i tre hovedkategorier når det gjelder forholdet mellom konvensjonens og protokollens regler:

- bestemmelser som er generelle og som kommer til anvendelse slik som bestemmelsene står i konvensjonen,
- regler i konvensjonen som kommer til anvendelse med visse modifikasjoner og
- bestemmelser i konvensjonen som ikke kommer til anvendelse.

Når det gjelder bestemmelser i konvensjonen som ikke kommer til anvendelse i forhold til sikkerhetsregler i flyutstyr, vil dette i hovedsak være regler i konvensjonen som gjelder salg eller fremtidige salg. Begrunnelsen for dette er at Protokoll 1 gir adgang til å registrere rettigheter i forbindelse med salg og fremtidige salg, og man har derfor også flere og mer detaljerte regler i Protokoll 1 enn i konvensjonen om salg og fremtidige salg.³⁸

På denne bakgrunn ser man av oppramsingen i Art III at konvensjonens Art 2 ikke er nevnt. Selve den grunnleggende forklaringen på hva som regnes som en internasjonal sikkerhetsrettighet kommer ikke til anvendelse i tilfeller som faller inn under protokollens Art III. Begrunnelsen er nettopp at de tilfellene som faller inn under Art III er de ordinære salgene eller fremtidige salgene, og disse transaksjonene er ikke slike som etablerer en internasjonal sikkerhetsrettighet etter konvensjonens Art 2.

³⁸

Se Goode, Official Comments s. 309.

Konvensjonens kapittel III om misligholdsbeføyelser kommer heller ikke til anvendelse i forbindelse med ordinær overdragelse eller fremtidige salg. I forbindelse med salg eller fremtidige salg vil det være de kjøpsrettslige misligholdsbeføyelsene som står i fokus, konvensjonens misligholdsbestemmelser er tilpasset de internasjonale sikkerhetsrettighetene slik disse er definert i konvensjonens Art 2.

Man ser også av Art III at konvensjonens Art 29 (3) ikke kommer til anvendelse for salg og fremtidige salg. Bestemmelsen i Art 29 (3) om prioritetsforhold vil ikke passe i og med at en kjøper av fly, flymotor eller helikopter vil kunne registrere kjøpet etter reglene i Protokoll 1.

Konvensjonens kapittel IX kommer heller ikke til anvendelse, idet regler om overdragelse av aksessoriske rettigheter, overdragelse av internasjonale sikkerhetsrettigheter og subrogasjon ikke vil være aktuelle bestemmelser for salg og fremtidige salg som faller inn under Protokoll 1 Art III.

Heller ikke konvensjonens kapittel XI kommer til anvendelse for disposisjoner som reguleres av protokollens Art III. Kapittel III består av Art 41 og omhandler salg og fremtidige salg. Men for flyutstyr har man særbestemmelsen i protokollens Art III som uttrykkelig regulerer forholdet til salg og fremtidige salg.

Art 43 i konvensjonen er også unntatt, hvilket innebærer at konvensjonens Art 13 om foreløpige rettsmidler ikke kommer til anvendelse ved salg eller fremtidige salg.

Konvensjonens Art 60 regulerer forholdet mellom internasjonale sikkerhetsrettigheter og allerede eksisterende rettigheter i formuesgodet. Denne type konfliktsituasjon vil ikke være aktuell i forbindelse med ordinært salg eller fremtidig salg. Derfor kommer konvensjonens Art 60 ikke til anvendelse på salg eller fremtidige salg som faller inn under Protokoll 1 Art III.

For alle andre sikkerhetsrettigheter i flygjenstander, dvs. slike som faller inn under definisjonen i konvensjonens Art 2, men som ikke er salg eller fremtidige salg og som dermed ikke er underlagt protokollens Art III, vil konvensjonens bestemmelser gjelde fullt ut på vanlig måte.³⁹

4.2.2 Protokollens regler knyttet til avtaler, overdragelser og fremtidige overdragelser, Protokoll 1 Art III

I protokollens Art III slås det som nevnt fast at en rekke sentrale bestemmelser i konvensjonen også kommer til anvendelse på kjøp. Dette gjelder bl.a. Art 3 om konvensjonens anvendelsesområde og Art 4 om debtors lokalisering. Men også Art 16 (1) a) om registrering av internasjonale sikkerhetsrettigheter kommer til anvendelse, hvilket innebærer at overdragelser også skal registreres i det internasjonale registeret. I tillegg kommer konvensjonens Art 19 (4) som regulerer gyldigheten av en registrering og registrerings tidspunktet for fremtidige internasjonale sikkerhetsrettigheter tilsvarende til anvendelse i forbindelse med kjøp eller salg. Det samme gjør konvensjonens Art 20 (1), Art 25 (2) og Art 30.

³⁹

Jf Goode, Official Comments s. 309.

Ved oppramsingen i protokollens Art III i.f. blir dermed også alle legaldefinisjonene i konvensjonens Art 1 også anvendelige på protokollens regler om kjøp og fremtidige kjøp, jf Art III i.f. Spørsmålet om hva som regnes som kjøp, må imidlertid suppleres av protokollens Art V. Her oppstilles det blant annet krav om skriftlighet og spesifisering av flygjenstandene.

Hva som nærmere regnes som et salg, fremgår av definisjonen i konvensjonens Art 1 gg). En avtale om fremtidig salg regnes i konvensjonens og protokollens forstand ikke som et salg, men nettopp som et fremtidig salg. Denne distinksjonen må ses på bakgrunn av at det legges opp til at disposisjonen skal kunne registreres som et fremtidig salg.

En avtale om salg med eiendomsforbehold, regnes ikke som salg eller fremtidig salg i lys av protokollens Art III. Ved en avtale om salg med eiendomsforbehold, vil eiendomsretten først gå over en gang i fremtiden. Et slikt arrangement står i kontrast til definisjonen av salg i konvensjonens Art 1 gg). Det sentrale i konvensjonens definisjon av salg er at det må dreie seg om en kjøpsavtale om overføring av eiendomsretten til et formuesgode. Hva som er å anse som et fremtidig salg, er nærmere forklart i konvensjonens Art 1 z). I definisjonen legges det til grunn at fremtidige salg er salg som er ment å skulle foretas i fremtiden når en nærmere bestemt begivenhet inntreffer, men uavhengig av om denne begivenheter med sikkerhet inntreffer eller ikke.

I konvensjonens Art 29 (3) og (4) er kjøpers forhold regulert særskilt. I utgangspunktet er ikke kjøper innehaver av en internasjonal sikkerhetsrettighet. Det følger av konvensjonens Art 29 (3) at kjøperen får rettigheter i formuesgjenstanden med de begrensninger som følger av registrerte sikkerhetsrettigheter. På den annen side følger det av bestemmelsen at kjøperen bare behøver å respektere de registrerte sikkerhetsrettighetene. Uregistrerte sikkerhetsrettigheter faller bort, og dette skjer selv om kjøperen visste om eksistensen av en slik sikkerhetsrettighet. Tilsvarende gjelder for eiendomsforbeholdskjøper eller en som leier det aktuelle formuesgodet, jf Art 29 (4). Når det gjelder salg eller fremtidige salg av flyskrog, flymotorer eller helikoptre, vil det i henhold til Protokoll 1 være mulig å registrere slike salg eller fremtidige salg i det internasjonale registeret. Dermed passer ikke konvensjonens Art 29 (3) på disse tilfellene, og det følger av protokollens Art III at Art 29 (3) ikke kommer til anvendelse på salg eller fremtidige salg av flygjenstander.⁴⁰

Heller ikke leasingavtaler med kjøpsopsjon regnes som kjøp eller salg i relasjon til Protokoll 1 Art III. Slike avtaler må registreres som leieavtaler, jf konvensjonens Art 2 (2) c) jf Art 16. I slike tilfeller kan leietakeren registrere sin interesse i å få kjøpe tingen på nærmere bestemte vilkår i fremtiden (et fremtidig kjøp). Også selgeren kan registrere sin interesse i et fremtidig salg, og selgeren har i den forbindelse rollen som fremtidig selger.⁴¹

4.3 Hvilke flykomponenter det kan etableres sikkerhetsrettigheter i under protokollens bestemmelser

Cape Town konvensjonen av 2001 Art 2 (3) inneholder som nevnt bestemmelser om tre hovedkategorier av formuesgoder (se ovenfor i kapittel 1 jf kapittel 2.3). Når det gjelder sikkerhetsrettigheter knyttet til flymateriell, må konvensjonen ses i sammenheng med de nærmere bestemmelsene i Protokoll 1. Det er Art II i Protokoll 1 som angir hvilke

⁴⁰ Se Goode, Official Comments s.

⁴¹ Se nærmere Goode, Official Comments s. 310-11.

formuesgjenstander konvensjonen kommer til anvendelse på. Art II må ses i sammenheng med konvensjonens Art 6 og Art 49.

Når det gjelder denne type løsøre-gjenstander, kan man i utgangspunktet fastslå at det er gjenstander av relativt høy økonomisk verdi. Luftfartøyer er gjennomgående registrerte i nasjonale rettighetsregistre med større eller mindre likhetstrekk til det norske Luftfartsregisteret.⁴²

I henhold til Protokoll 1 Art II (1) slås det ganske enkelt fast at konvensjonen kommer til anvendelse på ”flygjenstander”. Hva som er å regne som ”flygjenstand” er nærmere definert i protokollens Art I (2) c). Ordet flygjenstand omfatter både

- flyskrog, definert i Protokoll 1 Art I (2) e),
- flymotorer, jf definisjonen i Protokoll 1 Art I (2) b) og
- helikoptre, jf definisjonen i Protokoll 1 Art I (2) l).

Det er verdt å merke seg at protokollen bygger på den såkalte Chicago-konvensjonen om internasjonal sivil luftfart.⁴³ Ved å bygge på Chicago-konvensjonens bestemmelser, er det meningen at man ved Cape Town-konvensjonen og Protokoll 1 til denne i størst mulig grad forholder seg til de samme tekniske begrepene i disse regelsettene.

Når det gjelder spørsmålet om hva som regnes som ”flyskrog” i relasjon til Protokoll 1, følger det av Art I (2) e) at det oppstilles visse minstekrav til størrelse og yteevne. Det er bare flyskrog som, dersom det var satt inn rett flymotor, kan bære minst 8 personer eller gods over 2750 kg og tilbehør, montert utstyr mm, som er å anse som flyskrog i protokollens forstand. Det er dermed bare flyskrog som fyller disse minstestandardene for bæreevne som kan være gjenstand for internasjonale sikkerhetsrettigheter.

For helikoptre finnes det på samme måte en definisjon i protokollens Art I (2) l) der det også er fastsatt minste bæreevne. Også flymotorer må være av en viss størrelse og yteevne, jf definisjonen i Art I (2) b). Det er bare slike flygjenstander som møter spesifikasjonene slik disse er gitt i Protokoll 1 Art I nr. 2 som det kan etableres en internasjonal sikkerhetsrettighet i, og som kan være gjenstand for registrering i det internasjonale registeret. Dette innebærer at de internasjonale sikkerhetsrettighetene skal være forbeholdt de største og potensielt mest kostbare flyskrog, flymotorer og helikoptrene.⁴⁴

Det er verdt å merke seg at når det er tale om helikoptre, så skiller man ikke mellom skrog og motor slik som man gjør det i forhold til fly. I den grad det er tale om et helikopter, så er motoren inkludert. Dette innebærer at det er ulike regler for sikkerhetsrettigheter knyttet til flymotorer alt ettersom det er tale om motorer som er eller skal inngå i et fly eller i et helikopter.

I utgangspunktet vil flymotorer gjerne kunne benyttes både i fly og i helikoptre. I prinsippet følger det av konvensjonens Art 2 (3) a) jf Protokoll 1 Art II og definisjonen av ”flygjenstand” i Protokoll 1 Art I (2) c) at det kan etableres en internasjonal sikkerhetsrettighet i flymotoren som sådan. Før en flymotor er installert i et helikopter, og etter at den er tatt ut, vil det altså kunne eksistere en egen sikkerhetsrettighet i selve motoren.

⁴² Om dette utgangspunktet, se nærmere Goode, Official Comments s. 22-23.

⁴³ Konvensjon undertegnet i Chicago den 7. desember 1944 om internasjonal sivil luftfart. Se Protokoll 1 Art I g).

⁴⁴ Jf Goode, Official Comments s. 107.

Men når flymotoren er montert inn i helikopteret, er det imidlertid ikke noen egen selvstendig sikkerhetsrettighet knyttet til motoren som sådan.

Dette er annerledes for de flymotorene som monteres i et flyskrog. En flymotor, enten den er eller ikke er innmontert i et fly, er et eget selvstendig pantsettelsesobjekt i den forstand at det er mulig å etablere en internasjonal sikkerhetsrettighet i denne. Rettsstiftelser i selve flymotoren er ikke påvirket av om den er innmontert i et flyskrog, eller om motoren er tatt ut av flyskroget. Det kan stiftes en separat internasjonal sikkerhetsrettighet i flymotoren, og rettigheten kan registreres separat for flymotoren.

Når det gjelder helikoptre derimot, regnes motoren som en del av helikopteret straks motoren er montert. Dette innebærer at eventuelle rettigheter i helikopteret også omfatter helikopterets motor. Så lenge motoren er installer, eksisterer det ingen egen internasjonal sikkerhetsrettighet i motoren.

Før installering derimot, vil det som ovenfor nevnt være mulig å etableres en internasjonal sikkerhetsrettighet. Også etter at motoren er fjernet kan det eksistere en separat internasjonal sikkerhetsrettighet i motoren.

Dersom det er etablert og registrert en internasjonal sikkerhetsrettighet i en flymotor som senere monteres inn i et helikopter, vil denne rettigheten i og for seg bestå kontinuerlig. Dette betyr at rettigheten ikke bare nyter vern før den monteres inn i helikopteret, men også er vernet hele tiden mens den befinner seg innmontert i helikopteret. Sikkerhetsrettigheten bevarer også sitt vern etter at den eventuelt fjernes fra helikopteret. Det er den prioriteten som følger av avtalen sett i sammenheng med konvensjonens og protokollens bestemmelser som beholdes hele tiden, både før innmontering, mens motoren er montert i helikopteret og etter at den er tatt ut. Dette følger uttrykkelig av Art XIV i Protokoll 1.⁴⁵

Når det gjelder motorer som knyttes til helikoptre, er det imidlertid ikke mulig å etablere en særskilt sikkerhetsrettighet i motoren mens den er innmontert i helikopteret. På dette punktet er det en klar forskjell mellom flymotorer som er montert i flyskrog og flymotorer som er montert i helikoptre. Det er imidlertid til en viss grad mulig å komme rundt dette ved å registrere et fremtidig kjøp av en innmontert motor. I så fall vil denne rettigheten bli effektiv straks motoren tas ut av helikopteret. Hvis man har registrert en rettighet i flymotoren før en pantekreditor i helikopteret har registrert sin rett i helikopteret (i hele helikopteret), så vil sikkerheten i motoren være vernet kontinuerlig.⁴⁶

Hverken konvensjonen eller Protokoll 1 omfatter andre gjenstander eller annet utstyr enn flyskrog, flymotor eller helikopter. Dette innebærer at det ikke er mulig å etablere en særskilt internasjonal sikkerhetsrettighet i noe annet enn akkurat disse formuesgodene. Se konvensjonens Art 29 (7) og Protokoll 1 Art XIV (4). For eksempel vil eiendomsforbehold i en propell ikke kunne registreres som en internasjonal sikkerhetsrettighet under konvensjonens eller protokollens bestemmelser. Etter innmontering vil slikt utstyr regnes som en del av flyskroget, se nærmere Protokoll 1 Art I (2) e ii).

Når det gjelder flyskrog, kan det etableres internasjonale sikkerhetsrettigheter i dette helt uavhengig av om det er innmontert noen motor i skroget eller ikke. Men det er et vilkår at

⁴⁵ Se nærmere Goode, Official Comments s. 108-109 og s. 338.

⁴⁶ Jf Goode, Official Comments s. 109.

skroget er av en slik art at det, dersom motor var innmontert, ville ha vært godkjent til å bære enten 8 personer eller gods og utstyr over en nærmere bestemt vekt, jf Protokoll 1 Art I (2) e).

Det må også avklares når et fly under bygging er å anse som et flyskrog som det er mulig å etablere en internasjonal sikkerhetsrettighet i. Normalt vil dette være på et tidspunkt der det er blitt påført serienummer på skroget slik at det er mulig å identifisere det særskilt. Dette skillet er av betydning i forhold til spørsmålet om det er mulig å etablere internasjonal sikkerhetsrettighet i forbindelse med forskuddsbetaling av kontrakt om fly under bygging.⁴⁷

5 Misligholdsbeføyelser etter konvensjonen og Protokoll 1

5.1 Noen utgangspunkter

Et viktig formål med konvensjonen er å skape bedre forutberegnelighet for den sikrede kreditor i forbindelse med den situasjonen som oppstår dersom debitor misligholder sine forpliktelser. Konvensjonen er bygget opp slik at det er egne misligholdsregler for ulike typer av kreditorer. Hva som i konvensjonens forstand regnes som mislighold, er nærmere regulert i Art 11.

Misligholdsbeføyelser for kreditorer med pantesikkerhet er nærmere regulert i Art 8 og Art 9. Rettsstillingen til en eiendomsforbeholdsselger eller utleier i en leasingkontrakt er regulert i Art 10.

Et viktig utgangspunkt når det gjelder misligholdsreglene, er at disse kommer til anvendelse selv om den internasjonale sikkerhetsrettigheten ikke er registrert. Registrering er helt nødvendig for å gi kreditor vern i forhold til tredjemannskonfliktene, dvs. ved spørsmål om den internasjonale sikkerhetsrettigheten står seg i forhold til kreditorbeslag eller i forbindelse med godtroerverv. Registrering er også nødvendig for å sikre kreditors prioritet i konkurranse med andre pretendenter i formuesgodet. Ved betalingsmislighold der man ikke står overfor en slik tredjemannskonflikt, er det imidlertid ikke noe vilkår om registrering av den internasjonale sikkerhetsrettigheten for at konvensjonens eller protokollens regler om misligholdsbeføyelser kommer til anvendelse.⁴⁸

Det må foreligge et mislighold i konvensjonens forstand for at reglene om misligholdsbeføyelser kommer til anvendelse. Art 11 regulerer nærmere hva som skal til for at mislighold foreligger. For det første vil spørsmålet om terskelen for mislighold kunne være regulert gjennom partenes avtale. Dersom dette er avtalt, vil kontrakten legges til grunn, jf Art 11 (1). Det følger av bestemmelsen at en slik avtale må være skriftlig.

Hvis spørsmålet om mislighold ikke er avtaleregulert, følger det av Art 11 (2) at man ved konvensjonens uttrykk "mislighold" (default) skal legge til grunn at det må foreligge et vesentlig mislighold. Det må foreligge et mislighold som i vesentlig grad berører kreditor det vedkommende har rett til å forvente av avtalen.

I Protokoll 1 har man noen bestemmelser knyttet til misligholdssituasjonen som kommer i tillegg til og som modifierer konvensjonens regler. I tillegg til de beføyersene som nevnes i

⁴⁷ Se Goode, Official Comments s. 110.

⁴⁸ Jf Goode, Official Comments s. 40.

konvensjonen, vil den kreditor som har sikkerhet i flymateriell kunne forlange avregistrering og eksport eller fysisk fjerning av det aktuelle flyutstyret, jf Art IX i Protokoll 1. Merk at en kontraherende stat har mulighet for etter Art 54 (2) å erklære at en misligholdsbeføyelse bare vil kunne utøves med en domstols samtykke. En kontraherende stat vil imidlertid også kunne erklære at misligholdsbeføyelser kan gjøres gjeldende uten at spørsmålet fremlegges for en domstol. Dersom slik erklæring foreligger, vil de bestemmelsene i konvensjonen som legger opp til at saken skal forelegges for en domstol, settes til side.⁴⁹

5.2 Misligholdsbeføyelser for panthaver

Dersom mislighold foreligger, gis den sikrede kreditor i henhold til Art 8 (1) rett til:

- a) å ta besittelsen eller rådigheten over formuesgjenstanden,
- b) å selge eller leie ut formuesgodet, eller
- c) å forvalte eller bruke formuesgode for å oppebære inntekt eller fortjeneste.

Hvis panthaver ønsker det, kan han be om en domstolsavgjørelse som tillater, eller som bestemmer en av de foranstaltningene som nevnes i Art 8 (1). Slik foreleggelse for domstolen kan kreditor gjøre med eller uten debtors samtykke.⁵⁰

Dersom kreditor velger å bruke eller forvalte formuesgjenstanden med sikte på inntekt eller fortjeneste, følger det av Art 8 (5) at denne type inntekt går til motregning mot de sikrede fordringene.⁵¹

Misligholdsbeføyelsene i Art 8 vil som hovedregel kunne gjøres gjeldende også overfor en eiendomsforbeholdskjøper eller leietaker under leasingkontrakt på sekundær prioritet, jf Art 29 (4).

De skritt som kreditor velger å ta i forbindelse med debtors mislighold må iverksettes på en forretningsmessig sett rimelig måte, jf Art 8 (3). Dersom avtalen regulerer fremgangsmåten ved mislighold, anses en fremgangsmåte i tråd med avtalen som rimelig. Merk at Art 8 (3) ikke kan fravikes ved avtale, se nærmere Art 15.⁵²

Det er også en plikt for kreditor til å gi skriftlig varsel til nærmere bestemte berørte personer. Slikt varsel må skje slik at de berørte har rimelig tid til å områ seg. Regelen om å sende varsel til berørte personer er også en preseptorisk bestemmelse, jf Art 15.⁵³

I tillegg til de alternative tiltakene som nevnes i Art 8, og som representerer mulige alternativer til å oppnå i alle fall noe dekning på, foreskriver Art 9 (1) at det kan skje en overføring av eiendomsretten med sikte på oppgjør for gjelden.

5.3 Misligholdsbeføyelser for eiendomsforbeholdsselger eller utleier (lessor)

Regelen i konvensjonens Art 10 er enklere og mindre detaljert enn reglene i Art 8 og 9 om panthavers stilling ved debtors mislighold. Der misligholdet har skjedd under en avtale om

⁴⁹ Se Goode, Official Comments s. 40-41.

⁵⁰ Jf Goode, Official Comments s. 41.

⁵¹ Se Goode, Official Comments s. 42.

⁵² Se også Goode, Official Comments s. 42.

⁵³ For mer detaljer om varslingsregelen, se Goode, Official Comments s. 42-44.

eiendomsforbehold eller som ledd i en leasingkontrakt, gjenspeiler Art 10 det forhold at den sikrede kreditor også er eier av det aktuelle formuesgode som sikkerhetsretten knytter seg til. Utgangspunktet er at eierbeføyelsene går tilbake til kreditor når vilkårene i avtalen er brutt på en slik måte kontrakten bringes til opphør.

I norsk rett likestilles den sikkerhet som oppnås ved eiendomsforbehold og kontrakter om leasing i all hovedsak med en panterett, jf pl. § 3-22.⁵⁴ Det følger av konvensjonens Art 2 (4) at det er kvalifikasjonen i den anvendelige nasjonale rett som er avgjørende for hvilken kategori sikkerhetsrettighet man har med å gjøre, jf Art 2 (2). Hvorvidt man står overfor en sikkerhetsstillelsesavtale (panterett), eiendomsforbehold eller leasing vil altså avgjøres i tråd med den systematikken man følger i anvendelig nasjonal rett. Dersom det følger av nasjonal rett at en avtale om eiendomsforbehold eller leasing er å regne som en sikkerhetsstillelse, så er det bestemmelsene i konvensjonens Art 8 og 9 som regulerer misligholdssituasjonen.⁵⁵ I de tilfellene der spørsmålet blir bedømt etter norsk rett, må man kunne legge til grunn at sikkerhet under avtaler om eiendomsforbehold eller leasing lett vil bli bedømt etter reglene i Art 8 og 9 og ikke etter Art 10.

6 Forholdet mellom konvensjonens regime for internasjonale sikkerhetsrettigheter og nasjonal rett

6.1 Parallelle registre

Det legges opp til at nasjonale og internasjonale sikkerhetsrettigheter skal kunne eksistere side om side, og at det nasjonale registreringssystemet vil bestå fremdeles.⁵⁶

For å kunne etablere en internasjonal sikkerhetsrettighet, er det tilstrekkelig at partene har avtalt en type sikkerhetsrettighet som faller inn under konvensjonen. Det oppstilles beskjedne formelle krav til en sikkerhetsstillelsesavtale, jf Art 7. Det er et vilkår at debitor har tilstrekkelig sterk tilknytning til en kontraherende stat. Dersom man står overfor en avtale om etablering av en internasjonal sikkerhetsrettighet som faller innenfor konvensjonens anvendelsesområde, så vil sikkerhetsrettigheten eksistere uavhengig av om det finnes noen tilsvarende type sikkerhetsrettighet etter det lands rett som ellers ville ha kommet til anvendelse på spørsmålet om pantsettelse.

Formålet med å stifte en egen internasjonal sikkerhetsrettighet som kan registreres i et internasjonalt register, er som nevnt å gi de sikrede kreditorer et bedre internasjonalt vern for sin rettighet og den prioriteten rettigheten har. Det internasjonale registeret er ment å skulle gi grobunn for en sikrere og mer ensartet måte å finansiere kostbart materiell på. Det har vært nødvendig å konstruere en internasjonal sikkerhetsrettighet som registreres i et internasjonalt register fordi de nasjonale reglene om etablering av panterett og tilsvarende type sikkerhet, og reglene for registrering av slike rettigheter er for ulike fra stat til stat. Registreringen i nasjonale registre gir ikke tilstrekkelig vern i saker med internasjonal tilknytning. I tillegg kommer at den tradisjonelle lovvalsregelen for tinglige rettigheter i løsørejenstander, *lex rei sitae*, ikke passer for den type løsøre som stadig flyttes over landegrenser.

⁵⁴ Se nærmere Brækhus/Berg, Omsetning og kreditt 2 s. 41-42 jf s. 130-133 og Skoghøy, Panteloven s. 353-368.

⁵⁵ Jf Goode, Official Comments s. 40.

⁵⁶ Se Goode, Official Comments s. 38-39.

Det eksisterende nasjonale regelverk om pantesikkerhet eller tilsvarende type sikkerhet i flymateriell eksisterer fortsatt. I forhold til konvensjonen og protokollens bestemmelser vil det være slik at i enkelte tilfeller vil en sikkerhetsrettighet bare kunne etableres og registreres i henhold til nasjonal rett. Dette vil for eksempel gjelde for sikkerhetsrettigheter knyttet til mindre fly og helikoptre. I andre tilfeller vil en panterett stiftet etter norsk rett samtidig tilfredsstille vilkårene for å være en internasjonal sikkerhetsrettighet etter konvensjonens bestemmelser. I disse tilfellene vil partene kunne velge å registrere panterettigheten som en internasjonal sikkerhetsrettighet i det internasjonale registeret.

Også sikkerhetsrettigheter som ikke er avtalebaserte, dvs. i norsk sammenheng utlegg eller legalpant, vil kunne registreres i det internasjonale rettighetsregisteret dersom konvensjonsstaten har avgitt erklæring om dette i tråd med konvensjonens Art 40, jf også Art 16 (1) litra d) og definisjonen i Art 1 dd). – i henhold til denne bestemmelsen skal meddelelser om nasjonale sikkerhetsrettigheter kunne registreres i det internasjonale registeret.

Ettersom nasjonale regler om rettsvern og prioritet gjerne avviker fra konvensjonens bestemmelser, vil det være nødvendig å registrere både nasjonalt og internasjonalt for at kreditor skal oppnå best mulig beskyttelse. Dette gjelder i de tilfellene der sikkerhetsrettigheten kan etableres etter nasjonal rett og der den samtidig kan være en internasjonal sikkerhetsrett. Ulikt vern nasjonalt og internasjonalt i forhold til godtroerverv og ved konkurs eller kreditorbeslag, gjør at dobbelt registrering vil være nødvendig for å oppnå best mulig sikkerhet.

Det vil også være noen tilfeller der en sikkerhetsrettighet tilfredsstiller vilkårene for å være internasjonal sikkerhetsrettighet, men der den ikke er av en slik type rettighet som kan registreres som panterett eller tilsvarende type sikkerhetsrett etter nasjonal rett. I disse tilfellene vil det utelukkende være mulig å registrere i det internasjonale registeret, og det vernet kreditor oppnår i forhold til godtroerverv og kreditorbeslag er det vernet som konvensjonens og protokollens bestemmelser gir. Dersom det utelukkende har skjedd en internasjonal registrering, må konvensjonen etter mitt syn følges opp nasjonalt for å sikre at de internasjonalt registrerte rettighetene anerkjennes og kan fullbyrdes her. Se avsnitt 6.2 nedenfor om konvensjonsstatenes mulighet etter Art 50 (1) til å bestemme at konvensjonens bestemmelser ikke kommer til anvendelse på interne transaksjoner.

I og med at de nasjonale sikkerhetsrettighetene og det nasjonale rettighetsregistrerings-systemet er ment å eksistere side ved side, er det ikke nødvendig å foreta endringer i de norske bestemmelsene om pantsettelse og registrering av panterettigheter i de formuesgodene som faller inn under konvensjonens og Protokoll 1 sitt virkeområde. Det må imidlertid foretas en gjennomgang av de norske reglene om tvangsinnndrivelse for å sikre at de internasjonale sikkerhetsrettighetene vil bli anerkjent og kan inndrives i Norge.

6.2 Norske panterettigheter som også er internasjonale sikkerhetsrettigheter

I konvensjonens Art 50 åpnes det for at en kontraherende stat kan erklære at konvensjonens bestemmelser ikke finner anvendelse på såkalte "interne transaksjoner" ("internal transaction"). Konvensjonsstaten kan altså bestemme at sikkerhetsrettigheter som er rent norske, men som allikevel tilfredsstiller definisjonen av en internasjonal sikkerhetsrettighet etter Cape Town-konvensjonens Art 2 jf Art 1 o), ikke skal reguleres av konvensjonens

bestemmelser. Se også konvensjonens Art 1 r) som definerer begrepet nasjonal sikkerhetsrettighet og som viser til Art 50 (1). For flymateriell må bestemmelsen ses i sammenheng med Protokoll 1 Art IV (2).⁵⁷

Hva som regnes som intern transaksjon slik at konvensjonens bestemmelser kan unntas, forklares nærmere i Goode, Official Comments s. 94:

”...where the centre of the main interests of all parties to the transaction is situated, and the relevant object located, in that State at the time of conclusion of the transaction and the national interest created by the transaction has been registered in a national registry in the declaring State...”.

Dersom Norge tiltrer Cape Town-konvensjonen, bør man vurdere særskilt hvorvidt konvensjonens bestemmelser skal omfatte også ”norske” panterrettigheter som samtidig tilfredsstiller vilkårene for å være internasjonale sikkerhetsrettigheter. Dersom man finner at konvensjonens bestemmelser bør beholdes utelukkende for rent internasjonale forhold, er det en mulighet etter konvensjonen å erklære at konvensjonens bestemmelser ikke skal gjelde for internt norske forhold.

Det er ikke så mange stater som har benyttet adgangen etter Art 50 (1) til å erklære at konvensjonens bestemmelser ikke kommer til anvendelse på interne transaksjoner. Pr. februar 2010 er det bare Kina, Mexico og Panama som har avgitt erklæring i henhold til Art 50 (1).

Det er også viktig å være klar over at selv om en konvensjonsstat bestemmer at konvensjonens bestemmelser ikke skal gjelde for interne transaksjoner, så vil en del av konvensjonens regler allikevel gjelde i disse tilfellene, jf Art 50 (2). Det følger av denne bestemmelsen at Art 8 (4), Art 9 (1) Art 16, kapittel V, Art 29 samt alle konvensjonens bestemmelser om registrerte sikkerhetsrettigheter kommer til anvendelse uavhengig av om det er avgitt noen erklæring etter Art 50 (1).

En erklæring om at konvensjonens bestemmelser ikke skal gjelde for interne transaksjoner vil ha begrenset effekt på grunn av bestemmelsen i Art 50 (2) som sørger for at sentrale bestemmelser allikevel vil komme til anvendelse. For eksempel vil Art 9 (1) om overføring av eiendomsretten til kreditor ved mislighold, eller Art 29 om prioritetsforholdene komme til anvendelse selv om det er tatt forbehold under Art 50 (1). Jeg anbefaler at Norge lar være å avgi erklæring i henhold til Art 50.

6.3 Spørsmål som vil avgjøres etter nasjonal rett

En del spørsmål som angår stiftelse av en internasjonal sikkerhetsrettighet er allikevel underlagt nasjonal rett. Dette gjelder for eksempel spørsmålet om det i det hele tatt foreligger en gyldig bindende avtale. Og også spørsmålet om på hvilket tidspunkt avtalen anses som bindende, vil avgjøres etter anvendelig nasjonal rett.⁵⁸

⁵⁷ Se nærmere Goode, Official Comments s. 94.

⁵⁸ For flere detaljer se Goode, Official Comments s. 35-36 og s. 37-38.

7 Jurisdiksjon

Konvensjonens bestemmelser om jurisdiksjon blir bare kort nevnt i det følgende. Hovedregelen fremgår av konvensjonens Art 42.

Innen EU er regler om jurisdiksjon underlagt fellesskapsretten gjennom den såkalte Brussel I-forordningen. Det samme gjelder for rettsregler om anerkjennelse og fullbyrdelse av sivile dommer. De enkelte medlemsstatene har på dette rettsområdet overført kompetanse til EU. Dette er en av hovedgrunnene til at det har vært nødvendig for EU som sådan å tiltre konvensjonen. I etterkant av EUs tiltredelse vil de enkelte medlemsstatene kunne tiltre konvensjonen innenfor de rammene som er trukket opp gjennom EUs tiltredelse.

EU har avgitt erklæring i henhold til konvensjonens Art 55. Denne erklæringen peker tilbake på konvensjonens bestemmelse om foreløpige rettsmidler (Art 43 jf Art 13). Art 42 om jurisdiksjon er imidlertid ikke en bestemmelse som det kan avgis erklæring om verken under Art 55 eller 56.

Ifølge konvensjonens Art 42 kan partene velge hvor tvister som har tilknytning til konvensjonens bestemmelser, skal anlegges. Men partene må velge jurisdiksjon i en stat som er tilsluttet konvensjonen. Dersom partene har avtalt jurisdiksjon, er domstolskompetansen eksklusiv med mindre partene har avtalt noe annet.

Det følger av Art 42 (2) at vernetingsavtalen må være inngått skriftlig, eller avtalen må være i overensstemmelse med det landets rett der partene har valgt vernetting.⁵⁹

En viktig begrensning i konvensjonens bestemmelser om jurisdiksjon følger imidlertid av Art 45. Det er her slått fast at bestemmelsene i konvensjonens kapittel XII ikke kommer til anvendelse i forbindelse med konkurs. Spørsmålet om jurisdiksjon blir i disse tilfellene avgjort av *lex concursus*.⁶⁰

8 Lovvalg

8.1 Formelle begrensninger for anvendelsen av lovvalsregelen

Spørsmålet om hvilket lands rett som skal legges til grunn i saker der man står overfor internasjonale sikkerhetsrettigheter i flygjenstander, er nærmere regulert i Protokoll 1 Art VIII.

Lovvalsregelen i Art VIII har en relativt begrenset rekkevidde, og det er viktig å være på det rene med hvilke tilfeller som faller inn under bestemmelsen og hvilke tvistesporsmål som må løses etter andre lovvalsregler.

Det følger av Art VIII (1) at denne bestemmelsen bare kommer til anvendelse dersom en kontraherende stat har avgitt erklæring i henhold til Protokoll 1 Art XXX (1). Art XXX (1) gir rom for at en kontraherende stat i forbindelse med ratifikasjon, aksept, godkjennelse eller

⁵⁹ Se nærmere Goode, Official Comments s. 261-263 om Art 42

⁶⁰ Om bestemmelsene i konvensjonens kapittel XII, se Goode, Official Comments s. 261-269 jf s. 21-22.

tiltredelse av Protokoll1, kan erklære at staten vil anvende Art VIII, Art XII og Art XIII i Protokoll1. Disse bestemmelsene i Protokoll 1 er dermed frivillige for den kontraherende stat. Bestemmelsene kommer ikke til anvendelse med mindre staten uttrykkelig avgir erklæring om at bestemmelsene skal anvendes (opt-in regler). Dette innebærer igjen at lovvalgsregelen i Protokoll 1 Art VIII bare kommer til anvendelse dersom tvisten kommer opp for en domstol i en stat som har avgitt erklæring i henhold til Art XXX (1) om anvendelse av Art VIII.

Kjernebestemmelsen når det gjelder lovvalget finner man i Art VIII (2):

”2. The parties to an agreement, or a contract of sale, or a related guarantee contract or subordination agreement may agree on the law which is to govern their contractual rights and obligations, wholly or in part.”

Lovvalgsregelen i Protokoll 1 Art VIII er gitt ut fra det formål å skape bedre forutberegnelighet med sikte på lovvalget.⁶¹ Det er flere sider av lovvalgsproblematikken som berøres av bestemmelsen, men i og med bestemmelsens begrensede rekkevidde, vil den ikke skape uniformitet med henblikk på lovvalget. Jeg går i det følgende inn på noen av de sidene ved lovvalgsbestemmelsen som er særlig viktig for å klarlegge hvor langt den rekker.

8.2 Typer av kontrakter som lovvalgsregelen gjelder for

Når det gjelder typer av kontrakter som faller inn under lovvalgsregelen, skal man i forhold til begrepet ”agreement” ha i mente at konvensjonen definerer dette begrepet i Art 1a). Her fremgår det at dette begrepet skal forstås som avtale om sikkerhetsstillelse, avtale med eiendomsforbehold eller leieavtale. Leieavtale er nærmere forklart i konvensjonens Art 1 q). I hovedsak vil altså lovvalgsbestemmelsene gjelde for kontrakter som faller inn under hovedregelen i Art 2 (2) om hva som regnes som internasjonale sikkerhetsrettigheter.

Art VIII (2) statuerer også partsautonomi i kjøpsavtaler, jf definisjonen i konvensjonens Art 1 g). I og med at Protokoll 1 Art III utvider konvensjonens anvendelse nettopp for avtaler om kjøp, vil bestemmelsen antas å være viktig med tanke på lovvalgsspørsmål knyttet til flygjenstander.

Lovvalgsavtalen i protokollens Art VIII (2) gjelder også for en tilknyttet ”guarantee contract” eller ”subordination contract”. Også prioritetsavtaler faller inn under bestemmelsen. Det fremgår av definisjonen i protokollens Art I j) at man med garantiavtaler sikter til kausjonsavtaler. Videre får lovvalgsregelen anvendelse på andre kontrakter som måtte være inkorporert i avtalen om sikkerhetsstillelse på en slik måte at kontraktsvilkårene her må anses som del av sikkerhetsstillelsesavtalen.⁶²

Lovvalgsregelen i Art VIII (2) kommer imidlertid ikke til anvendelse i forhold til kontrakter om overdragelse av sikkerhetsrettigheten.⁶³

⁶¹ Jf Goode, Official Comments s. 317.

⁶² Se nærmere Goode, Official Comments s. 318 jf s. 114.

⁶³ Jf Goode, Official Comments s. 114.

8.3 Hovedregelen er partsautonomi, men bare for partenes kontraktsmessige forpliktelser

Art. VIII (2) slår fast prinsippet om partsautonomi. Partene i en kontrakt som etablerer en internasjonal sikkerhet skal kunne velge hvilket lands rett som kommer til anvendelse for hele eller deler av deres kontraktsmessige mellomværende.

Lovvalgsregelen i Art VIII inneholder imidlertid svært mange begrensninger. Selv om den slår fast en hovedregel om partsautonomi, er det i forhold til lovvalsspørsmål i forbindelse med internasjonale sikkerhetsrettigheter like viktig å holde rede på i hvilke tilfeller det er at partenes lovvalgsavtale kan legges til grunn. Grensene for partsautonomien vil ha stor betydning for lovvalgsproblemløsing på dette rettsområdet.

En viktig begrensning når det gjelder rekkevidden av lovvalgsregelen, er at Art VIII (2) bare gjelder i forhold til *partenes kontraktsmessige rettigheter og forpliktelser*. Det er altså bare i forhold til tvister som har tilknytning til partenes avtalebaserte mellomværende at lovvalgsregelen kommer til anvendelse, og det er bare i disse tilfellene at det bygges på partsautonomi i lovvalget. I tillegg kommer den begrensning at lovvalgsregelen i Art VIII bare kommer til anvendelse i den grad den kontraherende stat har avgitt erklæring om slik anvendelse i henhold til Art XXX.

Det at lovvalgsregelen i Art VIII (2) er begrenset til å gjelde bare for partenes kontraktsmessige forhold, er en svært viktig presisering av bestemmelsens rekkevidde. Slik Art VIII er utformet, kommer lovvalgsregelen ikke til anvendelse på ikke-avtalebaserte rettigheter og plikter som partene måtte ha i henhold til sikkerhetsstillelsesavtalen. For panterettigheter og tilsvarende typer sikkerhetsrettigheter er mange av de sentrale rettighetene og pliktene knyttet til rettsregler som ikke springer ut av kontrakt, og som heller ikke kan reguleres gjennom kontrakt. Dette gjelder i særlig grad tvister som måtte oppstå med hensyn til hvilket vern pantsikkerheten har i forhold til kreditorer og i forhold til godtroerververe. Denne type problemstillinger faller utenfor lovvalgsregelen dels fordi det er rettsspørsmål som faller utenfor de konkrete partene i sikkerhetsstillelsesavtalen, men også fordi det er spørsmål som i de fleste rettssystemer ikke vil karakteriseres som kontraktsrettslige.⁶⁴

Ved at lovvalgsregelen i protokollens Art VIII er begrenset til partenes kontraktsmessige rettigheter og plikter, faller også spørsmål om overdragelse eller pantsettelse av sikkerhetsrettigheten utenfor lovvalgsregelens anvendelsesområde.⁶⁵

8.4 Ingen lovvalgsregel der partene ikke har inngått lovvalgsavtale

Protokollens Art VIII (2) regulerer bare de tilfellene der partene har inngått en lovvalgsavtale. I disse tilfellene slås prinsippet om partsautonomi fast, og gjennom bestemmelsen blir partsautonomiens grenser nærmere klarlagt.

Verken konvensjonen eller Protokoll 1 har noen generell lovvalgsregel som kommer til anvendelse dersom partene ikke har inngått avtale om lovvalg. I disse tilfellene vil spørsmålet om lovvalg avgjøres etter reglene i domstollandets internasjonale privatrett.⁶⁶

⁶⁴ Se Goode s. 318. Se også Konow, Løsørepann over landegrenser s. 401 flg når det gjelder lovvalg i forbindelse med tredjemannskonflikter.

⁶⁵ Jf Goode, Official Comments s. 114.

8.5 Oppsplitting av lovvalget (dépeçage)

Art VIII (2) gir uttrykkelig adgang for partene til å splitte opp lovvalget. Det slås her fast at lovvalgsavtalen kan gjelde for hele eller for deler av partenes avtaleforhold. For eksempel vil spørsmål om betaling kunne stå under en stats rett, mens spørsmål om mislighold av plikten til å holde pantobjektet ved like eller forsikret kan stå under en annen stats rett. Det er også mulig for partene å bestemme at ulike deler av kontrakten reguleres eller forskjellige staters rett.⁶⁷

Dersom man ikke hadde hatt en slik uttrykkelig bestemmelse om oppsplitting av lovvalget, ville dette ha gjort lovvalget mer usikkert for partene. Ulike stater har svært forskjellig tradisjon når det gjelder hvorvidt det i henhold til deres internasjonale privatrett er tillatt å foreta en oppsplitting av lovvalget. I den grad de kontraherende statene ikke har avgitt erklæring etter Protokoll 1 Art XXX om anvendelse av lovvalsregelen i Art VIII, vil man nok se at spørsmålet løses ulikt etter de forskjellige statenes internasjonale privatrett.

Også etter norsk internasjonal privatrett er det usikkert hvorvidt det er adgang til å foreta en oppsplitting av lovvalget. For avtaler om internasjonale løsørekjøp som følger lovvalsreglene i intprkjl (som i sin tur bygger på Haagkonvensjonen), legges det til grunn at partene ikke kan splitte opp lovvalget. Dette er knyttet til ordlyden i intprkjl § 3 som slår fast at "kjøpet" står under det lands rett som partene har valgt.⁶⁸ Når det gjelder spørsmål om det i norsk ulovfestete internasjonal privatrett på kontraktsrettens område er adgang til å foreta en oppsplitting av lovvalget, er rettstilstanden svært usikker etter norsk internasjonal privatrett. Innen EU reguleres spørsmål om lovvalg på kontraktsrettens område av Roma I-forordningen.⁶⁹ Det følger av forordningens Art 3 (1), 3. pkt at partene kan velge lov for hele eller deler av kontrakten. Innenfor kontraktsrettens område kan altså partene foreta en oppsplitting av lovvalget.

8.6 Renvoi (tilbakevisning)

Spørsmålet om renvoi avklares i protokollens Art VIII (3). Dersom partene har inngått en lovvalgsavtale, legges det til grunn at partene har gitt en henvisning til den valgte statens materielle rettsegler.

Det følger av Art VIII (3) at det er den valgte statens materielle rettsregler, ikke også den internasjonale privatretslige regler, som kommer til anvendelse. Dette gjelder med mindre det skulle være holdepunkter for en annen løsning. Denne løsningen på renvoi-spørsmålet er i tråd med det som eller også legges til grunn i de fleste internasjonale konvensjoner om lovvalg på kontraktsrettens område.⁷⁰

⁶⁶ Se Goode, Official Comments s. 317.

⁶⁷ Se nærmere Goode, Official Comments s. 317.

⁶⁸ Se Ot.prp. nr. 15 (1963-64) s. 8. Se også Konow, Norsk lovkommentar til intprkjl § 3, Gaarder/Lundgård, Innføring i internasjonal privatrett s. 237 og Peter Arnt Nielsen, International handelsret s. 219-220.

⁶⁹ Forordningen nr. 593/2008.

⁷⁰ Se nærmere Goode, Official Comments s. 317.

8.7 Partene kan ikke velge a-nasjonal rett

Det følger av Art VIII (3) at med mindre det er holdepunkter for noe annet, så er det de nasjonale rettsreglene i den valgte statens rett som skal legges til grunn. Ved å slå fast at partenes henvisning er til "the domestic rules of law of the designated State...", er hensikten med bestemmelsen å få frem at man ikke legger såkalte "soft law" prinsipper eller anasjonale rettslige instrumenter slik som UNIDROIT Principles eller PECL (Principles of European Contract Law) til grunn.

Også denne begrensningen er i tråd med det som vil gjelde etter norsk rett for de kontraktene som angår internasjonale løsørekjøp.⁷¹ Innenfor EU-retten var det en diskusjon i tilknytning til Romakonvensjonens Art 3 om hvorvidt denne bestemmelsen ga adgang til å henvise til anasjonal rett. I forbindelse med overgangen til Roma I-forordningen ble spørsmålet diskutert, og i utkastet til forordningen var det foreslått en bestemmelse som tillot henvisning til anasjonal rett. Men slik Roma I er vedtatt, kan partene ikke henvise til anasjonal rett, men må peke ut et bestemt lands rett som avtaleforholdet skal bedømmes etter.⁷²

8.8 Ingen formkrav knyttet til lovvalgsavtalen

Det oppstilles ikke i Art VIII noen formkrav knyttet til selve lovvalgsavtalen. Avtalen behøver derfor i og for seg ikke inngås skriftlig. Men det må legges til grunn at en avtale om lovvalg for det alt vesentlige vil komme til å bli inngått skriftlig i forbindelse med etablering av den type sikkerhetsrettigheter som konvensjonen og protokollen regulerer.

9 Bør Norge tilslutte seg konvensjonen?

Som det er gjort rede for innledningsvis, har EU som sådan tiltrådt 2001 Cape Town-konvensjonen med tilleggsprotokoll 1. Det er foreløpig ikke så mange av medlemsstatene som har tiltrådt konvensjonen. Det vil antakelig endre seg i og med at problemstillinger angående jurisdiksjon, anerkjennelse, fullbyrdelse og forholdet til konkursretten er blitt mer avklart i forbindelse med EUs tiltredelse. Danmark står som nevnt fortsatt utenfor på grunn av sitt grunnleggende traktatmessige forhold til EU.⁷³

Ved spørsmålet om Norge bør slutte seg til konvensjonen og dens Protokoll 1, er det etter mitt syn viktig å gi flyindustrien, herunder banker og finansieringsinstitusjoner som finansierer denne, de samme rettslige rammebetingelser som konkurrentene i de fleste øvrige europeiske statene arbeider under. Det vil være viktig for norske flyselskaper å kunne tilby samme type sikkerhetsrettigheter som sine utenlandske konkurrenter for dermed å være i posisjon til å skaffe seg samme betingelser i forbindelse med kredittfinansiering av slik flyutstyr som faller inn under Protokoll 1.

Selv om det er debtors tilknytning til en kontraherende satt som er avgjørende for om konvensjonens og protokollens bestemmelser kommer til anvendelse, er det grunn til å anta at det vil fremme konkurransen også for norske banker og finansieringsinstitusjoner at disse kan

⁷¹ Se nærmere Konow, Norsk Lovkommentar til intrkjl § 3.

⁷² Jf Goode, Official Comments s. 317.

⁷³ Se notat fra det danske Justisministeriet av 16. desember 2008.

yte kreditt til norske (og i prinsippet også til utenlandske) flyselskaper ved å skreddersy kredittvilkårene slik at de er tilpasset Cape Town-konvensjonen og dens Protokoll 1.

En annen viktig side ved norsk tilslutning til konvensjonen og Protokoll 1 er at bestemmelsene her vil styrke kreditors posisjon og fremme forutsigbarhet i forbindelse med debtors konkurs. Selv om konvensjonen og protokollen ikke løser alle de rettslige utfordringer som oppstår i forbindelse med internasjonale konkurser, vil det allikevel være et stort fremskritt å kunne ha pantesikkerhet eller tilsvarende type sikkerhetsrettighet av en slik art at det på forhånd er klart at rettigheten vil ha rettsvern internasjonalt i de statene som er tilsluttet konvensjonen. Det må legges til grunn at prosessene i inndrivelsesomgangen blir langt enklere under konvensjonens regime.

Etter min mening bør norske myndigheter på bakgrunn av det ovenstående legge til rette for at de norske aktørene innen flyindustri og innen finansiering kan forholde seg til reglene i Cape Town-konvensjonen og Protokoll 1. Jeg anbefaler derfor at Norge slutter seg til Cape Town-konvensjonen med tillegg av dens Protokoll 1.

10 Særlige utfordringer i norsk rett. Behovet for lovendringer ved en eventuell norsk tilslutning til konvensjonen

10.1 Egen lov eller integrert i annet lovverk?

Dersom Norge tiltrer Cape Town-konvensjonen, vil konvensjonen måtte innarbeides på en slik måte at den vil komme til å gjelde som lov. Det må tas stilling til hvorvidt dette bør gjøres ved transformasjonsmetoden eller ved inkorporasjonsmetoden.⁷⁴

Etter mitt syn er inkorporasjonsmetoden klart å foretrekke. Ved inkorporasjonsmetoden bestemmes det i lovs form at den enkelte konvensjon skal gjelde som lov. På denne måten vil det være selve konvensjonsteksten man forholder seg til og ikke en omskrevet og bearbeidet versjon av konvensjonsbestemmelsene. Inkorporasjonsmetoden er for eksempel valgt både ved Luganolovent fra 1993 og fra 2009.

Dersom man velger inkorporasjonsmetoden, kan dette gjøres ved å utarbeide en selvstendig lov om gjennomføring av 2001 Cape Town-konvensjonen og dens Protokoll 1, eller man kan forankre lovbestemmelsen med henvisning til konvensjonen i en allerede eksisterende lov. For Cape Town-konvensjonens vedkommende synes det mest nærliggende å vurdere hensiktsmessigheten av å inkorporere konvensjonen i luftfartslovens⁷⁵ bestemmelser i og med at det er i luftfartsloven man finner bestemmelsene om registrering av rettigheter i luftfartøyer.

Det er både fordeler og ulemper ved begge disse tilnærmingene. Dersom man velger å lage en enkel gjennomføringslov som står på egne ben, er det en viss fare for at reglene blir stående isolert og ikke ses i sammenheng med luftfartslovens bestemmelser. På den annen side kan det også tenkes at konvensjonens bestemmelser ikke kommer så godt frem hvis reglene henvises til gjennom en av bestemmelsene i luftfartsloven. Det gjelder kanskje særlig

⁷⁴ Om de to alternativene, se NOU 1972: 16 s. 14.

⁷⁵ Lov nr. 101 av 11. juni 1993.

i forhold utlegg og legalpant der man gjerne tar utgangspunkt i pantelovens og ikke luftfartslovens bestemmelser.

Jeg har egentlig ingen klar anbefaling mht hvorvidt den loven som gjør Cape Town konvensjonens regler til lov (for enkelthets skyld kaller jeg denne i fortsettelsen for Cape Town-loven) bør integreres i luftfartsloven eller om den bør stå isolert på egne ben. Dersom man velger å integrere den i luftfartsloven, kan dette for eksempel gjøres ved å føye til et nytt punkt G i luftfartslovens kapittel III underkapittel 4.

Cape Town-konvensjonen som sådan er i utgangspunktet ikke begrenset til kun å gjelde for fly, helikoptre og flymotorer. Konvensjonen gjelder også for jernbanemateriell og romutstyr. Det er videre lagt til rette for at konvensjonen utvides til å gjelde for landbruksløsøre, materiell som benyttes i entreprenørvirksomhet og utstyr som benyttes i forbindelse med gruvedrift. Etter mitt syn vil det være uheldig med tanke på fremtidig eventuell tiltredelse for annet mobilt utstyr enn flymateriell dersom konvensjonen forankres for sterkt i luftfartsloven. Min anbefaling er at det utarbeides en egen ganske kort og enkel gjennomføringslov. Jeg anbefaler at det i tillegg lages et eget punkt G i luftfartslovens der det slås fast at når det gjelder internasjonale sikkerhetsrettigheter i flymateriell, så gjelder reglene i Cape Town-konvensjonen og dens Protokoll 1. Se nedenfor i kapittel 13 om forslag til konkret lovtekst.

10.2 Nærmere om behovet for lovendringer

10.2.1 Som hovedregel består de norske pantereglene uforandret

Som det er gjort rede for ovenfor i kapittel 6, er det meningen at nasjonale registre og det internasjonale rettighetsregisteret skal eksistere side om side. Dette betyr at det i utgangspunktet ikke vil være behov for å endre norske regler om stiftelse, rettsvern og prioritet når det gjelder panterett eller tilsvarende typer sikkerhetsrettigheter i fly og flyutstyr som faller inn under anvendelsesområdet til konvensjonen og Protokoll 1.

10.2.2 Definisjonen av panterett, pl § 1-1 (1)

Det vil neppe være behov for å endre pantelovens definisjon av hva en panterettighet er for noe. Cape Town-konvensjonen 2001 har en nokså vid definisjon av "international security interest", se Art 2 jf. deldefinisjonene i Art 1 ii), jj) og o). De sentrale kriteriene for en slik type sikkerhet er at kreditor er sikret en rettighet (herunder eiendomsrett) i en formuesgjenstand med henblikk på å sikre oppfyllelsen av enhver faktisk eller fremtidig forpliktelse som påhviler rettighetsstifteren selv eller en annen. I tillegg følger det av Art 3 at debitor må befinne seg i en kontraherende stat.

I den norske panteloven § 1-1 (1) har man også en relativt vid definisjon av hva som i norsk sammenheng regnes som en panterett: "Med panterett menes en særrett til å søke dekning for et krav (pantekravet) i ett eller flere bestemte formuesgoder". I og med at vi i norsk rett i hovedsak likestiller salg med eiendomsforbehold med salgspant, jf pl. § 3-22 (1), vil den norske måten å etablere sikkerhetsrettighet på i utgangspunktet falle innenfor konvensjonens anvendelsesområde. Dette gjelder også i forhold til leasing.

Art 2 innebærer at de former for panterrettigheter som er tillatt i henhold til norsk rett, vil kunne fungere som internasjonal sikkerhetsrett i henhold til konvensjonens Art 2 dersom de øvrige vilkårene i konvensjonen er innfridd.

Art 2 er imidlertid noe mer vidtfavnende og vil innebærer at Norge ved å tiltre konvensjonen må forplikte seg til å anerkjenne enkelte typer sikkerhetsrettigheter som ikke kan etableres under norsk rett. Dersom inndrivelsen ikke skjer i Norge, vil dette neppe skape vanskeligheter hvis inndrivelsen skjer i en stat som har slike rettigheter i nasjonal rett og som har en tvangsinndrivelseslovgivning som er tilpasset den aktuelle type rettighet. I den grad det er tale om å inndrive i Norge en type panterett eller sikkerhetsrettighet som vi ikke har pr. i dag i henhold til nasjonal rett, bør reglene i tvangsloven gjennomgås med sikte på å undersøke om det trengs å gjøres endringer i denne. Jeg kommer tilbake til spørsmålet om behovet for regelendringer i tvangsloven straks nedenfor.

10.2.3 Noen viktige avvik mellom konvensjonens bestemmelser og norsk rett

Det vil kunne tenkes at man via konvensjonen i norsk rett vil måtte komme til å forholde seg til sikkerhetsrettigheter som ikke fullt ut samsvarer med de norske reglene om hvilken type panterett som kan etableres i henhold til norske lovbestemmelser. I avsnittet like nedenfor har jeg knyttet noen kommentarer til pl. § 1-2 (2) om dette.

Konvensjonen har bestemmelser knyttet til størrelsen på de fly og helikoptre som det kan knyttes internasjonale sikkerhetsrettigheter i. Det er også spesifikasjoner i Protokoll 1 knyttet til minstekrav til flymotorers ytelse for at sikkerhetsrettigheter i slike kan registreres i det internasjonale registeret. Disse spesifikasjonene vil gjerne avvike fra nasjonale regler slik at det ikke er full parallellitet mellom de flyene og helikoptrene som er registrert i det internasjonale sikkerhetsregisteret sammenliknet med den nasjonale registreringen. I og med at registrene skal fungere side ved side, vil man fra norsk side kunne fortsette å registrere i det norske registeret i tråd med de spesifikasjonene som følger av dagens regler. For å leve opp til konvensjonens forpliktelser, må man imidlertid fra norsk side innrette våre lovregler slik at de internasjonale sikkerhetsrettighetene anerkjennes og kan inndrives her. Dette krever imidlertid endringer i tvangslovens regler. Etter det jeg kan se, vil det ikke være behov for endringer i de norske reglene knyttet til spørsmålet om innføring av rettigheter i det norske registeret.

Man må regne med at det i forbindelse med bruk av eiendomsforbehold eller leasing kan være ordninger som faller inn under konvensjonens og protokollens bestemmelser, men som ikke stemmer overens med de norske reglene om når et eiendomsforbehold eller en leieavtale er å anse som en panterett. Heller ikke i disse tilfellene vil det etter det jeg kan se være behov for å forandre de norske reglene. Det vil også i disse tilfellene være tale om å anerkjenne denne type rettigheter i forbindelse med inndrivelse.

Et annet område der det er et klart avvik mellom konvensjonens og protokollens regler og norsk rett, er spørsmålet om prioritetsforholdet mellom en eldre uregistrert panterett og en yngre registrert rettighet. Konvensjonens Art 29 (2) legger til grunn at den først registrerte rettigheten vil ha forrang fremfor uregistrerte sikkerhetsrettigheter selv om innehaveren av den registrerte sikkerhetsrettigheten kjente til eksistensen av den ikke-registrerte sikkerhetsretten. Etter norsk rett følger det av luftfartsloven § 3-27 (1) nr. 1 at en uregistrert eldre rettighet går foran en yngre registrert rettighet dersom innehaveren av den registrerte

rettigheten kjente eller burde kjenne til den eldre rettigheten. Tilsvarende gjelder etter tinglysningslovens § 21.

I og med at de nasjonale og de internasjonale rettighetene er ment å skulle eksistere side om side, er det i og for seg ikke behov for å endre de norske prioritetsreglene. Man må bare være oppmerksom på at for de internasjonale sikkerhetsrettighetene må man fra norsk side anerkjenne en annen prioritet enn det som følger av de alminnelige norske reglene. Etter mitt syn vil det følge av prinsippet om *lex specialis* at konvensjonens bestemmelser legges til grunn i de tilfellene det er tale om spørsmål om prioritet for en internasjonal sikkerhetsrettighet. Jeg legger til grunn at det ikke behøves noen endringer i norsk rett ut over den klare hjemmelen for anerkjennelse av internasjonale sikkerhetsrettigheter som finnes i en gjennomføringslov.

Også når det gjelder spørsmål om bortfall av panterett i forbindelse med inkorporasjon kan det være forskjeller mellom norsk rett og konvensjonens og protokollens bestemmelser. Konvensjonens og protokollens bestemmelser legger opp til at det i prinsippet kan etableres særskilt panterett i flymotorer. Denne vil være midlertidig ”ute av drift” så lenge motoren er satt inn i et fly eller et helikopter. Men dersom motoren tas ut, vil sikkerhetsrettigheten fortsatt være intakt. Se ovenfor i kapittel 3.4.5.⁷⁶ Se for norsk retts vedkommende luftfartsloven § 3-23 (2). Selv om utgangspunktet etter luftfartslovens § 3-23 (2) er at den som har registerhjemmel til luftfartøyet også har hjemmel bl.a. til motoren, er det allikevel en viss mulighet til å ha særskilt rettighet knyttet til motoren. § 3-23 (3) fastslår at rettighet knyttet til motor eller annet tilbehør ikke faller bort dersom komponenten midlertidig atskilles fra luftfartøyet. I den grad det måtte være avvik mellom norsk rett og konvensjonens eller protokollens regler, vil dette etter mitt syn også her måtte løses ut fra *lex specialis*-prinsippet slik at konvensjonens og protokollens regler gis forrang for de internasjonale sikkerhetsrettighetene. Også i dette tilfellet er det tale om å anerkjenne og å ha regler som gjør det mulig å fullbyrde disse sikkerhetsrettighetene, men uten at det behøver å gjøres endringer i de eksisterende lovbestemmelsene om sikkerhet i motorer og annet tilbehør til luftfartøyer.

10.2.4 Legalitetsprinsippet i pl § 1-2 (2)

Det at konvensjonen omfatter flere typer sikkerhetsrettigheter enn det som tillates etter norsk rett, kan imidlertid skape en annen utfordring i forhold til norsk rett. I henhold til pantelovens § 1-2 (2) er det et vilkår for å anse panteretten som gyldig at den er hjemlet i panteloven eller i annen lov. Når det gjelder pantesikkerhet i fly eller flymateriell, må man for norsk retts vedkommende se pl § 1-2 (2) i sammenheng med reglene i luftfartslovens kapittel III.

Cape Town-konvensjonen 2001 er naturlig nok atskillig mer åpen i sin tilnærming til hvilke rettigheter og sikkerhetsrettigheter som anses som internasjonale sikkerhetsrettigheter i henhold til konvensjonen, og som dermed er rettigheter som kan registreres i det internasjonale rettighetsregisteret.

Det bør overveies om pl § 1-2 (2) eller luftfartslovens §§ 3-42 flg. bør endres for å få tilstrekkelig klar hjemmel for at internasjonale sikkerhetsrettigheter under Cape Town-konvensjonen og dens Protokoll 1 aksepteres etter norsk rett. Jeg mener at det i forhold til luftfartslovens bestemmelser vil være tilstrekkelig om man for eksempel i et nytt punkt G i

⁷⁶

Se også Goode s. 334-335 om problemstillingen vedrørende inkorporasjon generelt.

lovens kapittel III underkapittel 4 kort slår fast at konvensjonens og protokollens bestemmelser kommer til anvendelse.

Spørsmålet er om henvisningen i panteloven § 1-2 (2) til "annen lovbestemmelse" er tilstrekkelig. Etter mitt syn vil det være nok at det finnes en generell lov som sier at Cape Town-konvensjonen med Protokoll 1 skal gjelde som lov, og at man i luftfartslovens nye avsnitt G leder oppmerksomheten til disse bestemmelsenes lovmessige karakter. Jeg foreslår derfor ikke noen endring av panteloven § 1-2 (2), men spørsmålet bør kanskje underkastes en noe grundigere vurdering enn det jeg har kunnet gjøre i forbindelse med utredningen.

10.2.5 Utfordringer i forbindelse med tvangsinndrivelse

Det vil kunne være behov for endringer i tvangsloven med sikte på inndrivelse av sikkerhetsrettigheter vi har forpliktet oss til å anerkjenne, men som ikke fullt ut svarer til våre nasjonale panterettigheter i luftfartøyer med mer. For norsk retts vedkommende er tvangsinndrivelsen først og fremst regulert gjennom reglene i tvangsloven.⁷⁷ Det er lovens kapittel 11 som kommer til anvendelse i forbindelse med tvangsdekning i realregistrerte formuesgoder. I tillegg bør man også være oppmerksom på bestemmelsene i tvangslovens kapittel 7 om utlegg. Det følger av tvangslovens § 11-2, 1. ledd at registrert utlegg og lovbestemt panterett er tvangsgrunnlag i tillegg til blant annet registrert avtalepant.

For det første må man konstatere at bestemmelsene i konvensjonen og protokollen knyttet til de foranstaltningene som står til den sikrede kreditors rådighet i forbindelse med debtors mislighold, avviker fra tvangslovens regler. Konvensjonens Art 8 flg. om kreditors tilegnelse av formuesgodet, har avvik fra den ordningen tvangsloven legger opp til.

Ved tiltredelse til konvensjonen og protokollen vil Norge måtte legge til rette for inndrivelse etter konvensjonens og protokollens system. Etter mitt syn vil dette lettest kunne innpasses tvangslovens regler ved at det gjøres en tilpasning i lovens § 11-1. Jeg vil foreslå at det tas inn et nytt 3. ledd som utformes etter mønster av det eksisterende 2. ledd. Man må imidlertid gjøre seg opp en mening om hvorvidt de kreditorer som har sine rettigheter registrert i det internasjonale rettighetsregisteret skal kunne velge mellom inndrivelse etter tvangsloven og inndrivelse etter konvensjonens og protokollens regler, eller om man for de internasjonale sikkerhetsrettighetene bare bør holde seg til konvensjonens og protokollens regler.

Slik jeg ser det, synes jeg at i alle fall de "norske" kreditorene som har en panterett som både tilfredsstillende de norske reglene og som samtidig utgjør en internasjonal sikkerhetsrettighet som er registrert i det internasjonale registeret, bør kunne velge om inndrivelsen skal skje etter det nasjonale eller det internasjonale regelverket. De norske panthaverne vil jo ha en rettighet som fullt ut svarer til de norske reglene og som passer inn i tvangslovens regler. Jeg er noe mer usikker på om de rent internasjonale sikkerhetsrettighetene bør ha en tilsvarende valgdgang når det gjelder inndrivelsen. På den annen side ser jeg ingen gode grunner for å forskjellsbehandle internasjonale kreditorer hvis den internasjonale sikkerhetsrettigheten vil kunne la seg inndrive via reglene i tvangsloven. Så vidt jeg kan se, skulle det ikke være store vanskeligheter med inndrivelse etter tvangslovens regler for de internasjonalt registrerte sikkerhetsrettighetene, forutsatt at det gjøres klart at disse rettighetene er å regne som tvangsgrunnlag etter § 11-2.

⁷⁷

Lov nr. 86 av 26. juni 1992.

Det er mulig det kan ligge en utfordring i tvangslovens § 11-2 i forbindelse med inndrivelse i tilknytning til internasjonale sikkerhetsrettigheter når det i bestemmelsen uttrykkes et vilkår om "registrert" avtalepant eller utleggspant. I forhold til tvangslovens § 11-2 kan det argumenteres med at "registrert" også kan betyr panterett som er registrert i det internasjonale sikkerhetsregisteret. Men for å gjøre det helt klart at slike sikkerhetsrettigheter skal kunne tvangsinnføres i Norge, vil det kunne være en fordel om det var kommet klart til uttrykk i tvangsloven. Konflikten er mindre enn om man sammenlikner med tvangslovens § 8-2 der det er tale om pant som har rettsvern etter pantelovens kapittel 3 eller kapittel 5.

Jeg viser til kapittel 13 og de konkrete forslagene til lovendringer. Som det vil fremgå der, foreslår jeg at det i tvangslovens § 11-1 tas inn et nytt 3. ledd med henvisning til internasjonale sikkerhetsrettigheter. Jeg foreslår også at det i § 11-2 tas inn en referanse til rettigheter som er registrert i det internasjonale rettighetsregisteret.

11 Økonomiske og administrative konsekvenser

Som det er gjort rede for ovenfor, er det i konvensjonen lagt opp til at det internasjonale registeret skal fungere side om side med nasjonale registre som måtte finnes i konvensjonsstatene. For panterettigheter eller tilsvarende type sikkerhetsrettigheter i formuesgoder som etter dagens regler skal registreres i luftfartsregisteret, vil de samme reglene fortsatt bestå. I tillegg vil noen typer rettigheter, for eksempel utlegg, tenkes å ville bli registrert i Brønnøysundregistrene. Denne form for registrering vil fortsatt skje på samme måte som tidligere. Det skulle ikke være behov for noen umiddelbare endringer i forhold til den tradisjonelle måten å registrere sikkerhetsrettigheter i fly, flydeler eller helikoptre på så lenge det er tale om pantesikkerhet som får virkning nasjonalt.

I den grad pantesikrede kreditorer ønsker at deres sikkerhetsrettighet skal være beskyttet også internasjonalt, er det aktuelt for disse kreditorene å registrere sine rettigheter i den internasjonale registeret. Det vil da påløpe noen utgifter i forbindelse med denne internasjonale registreringen. Dersom Norge tiltrer Cape Town-konvensjonen, må man fra norsk side sørge for et lovverk og etablering av administrative ordninger som sørger for at slike internasjonalt registrerte rettigheter blir anerkjent og kan inndrives i Norge. Antakelig er det relativt små ressurser som skal til for at de internasjonale sikkerhetsrettighetene vil kunne tilpasses norske forhold.

Det internasjonale rettighetsregisteret er allerede etablert, og registrering av panteretter eller tilsvarende typer sikkerhet skjer i Dublin, Irland. Registerfører og ansvarlig registreringsmyndighet er lagt til Irland. Det er altså snakk om å slutte seg til et allerede eksisterende opplegg, og det er ikke kostnader involvert med hensyn til å bygge opp noe nytt.

Ved å tiltre konvensjonen, forplikter Norge seg altså til å anerkjenne de sikkerhetsrettighetene som er registrert i det internasjonale sikkerhetsregisteret. Det er særlig tvangslovens bestemmelser som behøver en viss justering for at det kan legges til rette for at de internasjonale rettighetene skal kunne inndrives her i landet. Det behøves noe oppfølging mht en nærmere gjennomgang med sikte på hvilke erklæringer om sikkerhetsrettigheter som skal registreres i det internasjonale registeret som bør avgis, men må antas at det er tale om relativt beskjedne ressurser til dette. Det er mulig man også bør vurdere om det bør utarbeides et system som gjør at vår nasjonale registrering kan fange opp de tilfellene der den

aktuelle sikkerhetsrettigheten også er registrert i det internasjonale sikkerhetsregisteret. I så fall må det påregnes noen kostnader knyttet til dette. Jeg kjenner ikke til om det er utviklet systemer for dette i andre konvensjonsstater.

Det fremgår av konvensjonens Art 17 (2) h) at Tilsynsmyndigheten skal fastsette og regelmessig revidere takststrukturen for det internasjonale registerets tjenester. De nærmere detaljer om kostnadene er gitt i Sec. 13 i Tilsynsmyndighetens Regulations jf Sec. 18 i Procedures. Det finnes en egen appendix til Regulations og Procedures med oversikt over kostnader knyttet til registrering eller innsyn i registeret.

Brukere av det internasjonale registerets tjenester kan abonnere på ulike ordninger der prisen varierer etter antall år og etter antall brukere. Prisene varierer her fra 180-2500 USD. Dersom det er tale om en engangs registrering, er det egen sats for dette (pt 100 USD). Utgifter til søk om opplysninger om prioritetsforhold er pt 35 USD. I forbindelse med bruk av registeret, spørres brukeren om nasjonal tilhørighet med sikte på å få brakt på det rene i hvilke tilfeller irsk VAT skal ilegges. For nærmere opplysninger om kostnadene ved bruk av registeret vises til Regulations and Procedures for the International Registry.

Det legges opp til at det fra norsk side utpekes et kontaktorgan som vil være autorisert fra norsk side til å ha den formelle kontakten med det internasjonale registeret, jf Protokoll 1 Art XIX. Dette innebærer at det vil være tale om å avse noe noen ressurser til dette, men det er neppe tale om en tung byrde som faller på vedkommende kontaktorgan. Det antas at dette vil kunne belyses bedre gjennom høringsrunden.

Samlet sett synes det som om norsk tiltredelse til Cape Town konvensjonen 2001 med tilhørende Protokoll 1 ikke vil innebære særlig omfattende økonomiske eller administrative konsekvenser.

12 Erklæringer Norge bør overveie å avgi ved en eventuell tiltredelse

12.1 Noen utgangspunkter

Både Cape Town-konvensjonen og dens Protokoll 1 inneholder flere bestemmelser som gir den kontraherende staten mulighet til å avgi erklæringer om anvendelse av noen av reglene, eller erklæring om at den kontraherende part vil avstå fra å anvende den aktuelle bestemmelsen. Det fremgår av den enkelte bestemmelsen i konvensjonen eller protokollen som gir adgang til å avgi erklæring om det dreier seg om en opt-in klausul (der det er aktuelt å avgi erklæring om å anvende bestemmelsen) eller en opt-out klausul (der det er aktuelt å avgi erklæring om at den kontraherende stat vil avstå fra å anvende vedkommende bestemmelse).

De mest sentrale bestemmelsene om å avgi erklæring finnes i konvensjonens Art 55 og Protokoll 1 Art XXX, Art XXXI og Art XXXII. Det følger av konvensjonens Art 56 og Protokoll 1 Art XXXII at det ikke er mulig å ta forbehold med hensyn til konvensjonens eller protokollens bestemmelser. Det legges derimot opp til at de kontraherende statene kan avgi erklæringer i tråd med de bestemmelsene som gir rom for det. Det vil fremgå av vedkommende bestemmelse om det er tale om erklæring om at den aktuelle bestemmelsen kommer til anvendelse eller om den ikke kommer til anvendelse.

Jeg vil i det følgende ta utgangspunkt i de erklæringene som det er foreslått av EU avgir i forbindelse med organisasjonens tiltrædelse av Cape Town-konvensjonen og Protokoll 1. Det er naturlig å ta som utgangspunkt at Norge forplikter seg i henhold til konvensjonens bestemmelser i samme utstrekning som det medlemsstatene i EU gjør gjennom organisasjonens tilslutning. Men i og med at Norge står utenfor EU og dermed ikke har den samme basisen i fellesskapsretten som det medlemsstatene i EU har, vil vi måtte foreta en selvstendig vurdering av spørsmålet om hvilke erklæringer vi bør avgi.

I tillegg tar jeg opp spørsmålet om å avgi erklæring også i et par andre relasjoner enn de erklæringene EU avgir. Det må allikevel presiseres at jeg ikke har kommentert alle mulighetene for å avgi erklæringer som konvensjonen og protokollen gir anvisning på. Jeg konsentrerer meg i det følgende om de bestemmelsene som fremstår som de mest sentrale. I gjennomgangen nedenfor behandles erklæringer i henhold til Protokoll 1 før erklæringer i henhold til konvensjonen. Det gis krysshenvisninger mellom protokollens og konvensjonens bestemmelser der dette er aktuelt.

12.2 Lovvalg; Protokoll 1 Art VIII jf Art XXX (1)

I norsk rett har vi ingen generell lovfestet bestemmelse om lovvalg for pantesikkerhet eller tilsvarende type sikkerhet i løsørestander. Når det gjelder lovvalg ved sikkerhet i luftfartøyer, finnes bestemmelser i luftfartsloven, se særlig luftfartsloven § 3-44. Ved sikkerhet i løsøre som faller utenfor lovens anvendelsesområde, må man falle tilbake på ulovfestet norsk internasjonal privatrett. Problemstillinger som gjelder spørsmål om panterrettigheter, og da især spørsmål om rettsvern og prioritet, må antas å falle inn under hovedregelen om *lex rei sitae*, dvs. det landets rett der tingen befinner seg.⁷⁸

Det vises til avsnitt 8 om lovvalgsregelen i protokollens Art VIII. En klar lovvalgsregel som den man har i Protokoll 1 Art VIII, vil skape avklaring i forhold til i alle fall noen av de spørsmålene som kan synes usikre etter norsk internasjonal privatrett. Selv om Art VIII har begrenset rekkevidde, gir den allikevel en klar lovvalgsregel så langt den rekker. Norsk internasjonal privatrett er i all hovedsak ulovfestet, og det er dermed stor usikkerhet både knyttet til spørsmålet om hvilken lovvalgsregel som skal legges til grunn for den problemstilling man står overfor. I forhold til problemstillinger som berører panterettigheter, kan det også ofte være tvil knyttet til det nærmere innholdet av lovvalgsregelen.

Det er mange av konvensjonsstatene som har avgitt erklæring under Art XXX (1) om at lovvalgsregelen kommer til anvendelse (i alt 25 stater har avgitt slik erklæring). Dette gjelder for eksempel Kina, Irland, Luxembourg og USA.

I forbindelse med EUs tiltrædelse av Cape Town-konvensjonen og Protokoll 1 om sikkerhetsrettigheter i flygjenstander, ble spørsmålet og avgivelse av erklæring drøftet. Ettersom alle medlemsstatene i EU er bundet av Romakonvensjonens av 1980 om lovvalg på kontraktrettens område, og etter hvert blir tilsvarende bundet av Roma I-forordningen som avløser Romakonvensjonen, fant Kommisjonen at man fra EUs side ikke ville avgi erklæring etter Art XXX (1) om å anvende lovvalgsregelen i konvensjonens Art VIII.⁷⁹

⁷⁸ Se Gaarder/Lundgård s. 285 flg, Cordes/Stenseng s. 337 flg og Konow, Løsørepann over landegrenser særlig s. 401 flg.

⁷⁹ Se KOM (2008) 508 endelig.

I norsk internasjonal privatrett har man imidlertid ikke tilsvarende regelverk om lovvalg på kontraktsrettens område som det man har for medlemsstatene i EU i Romakonvensjonen og Roma I-forordningen. Jeg anbefaler derfor at Norge, om man velger å tilslutte seg Protokoll 1, avgir erklæring i henhold til Art XXX (1) om at protokollens Art VIII kommer til anvendelse.

12.3 Bistand fra domstoler og bostyrere i forbindelse med debtors konkurs; Protokoll 1 Art XI, XII jf Art XXX (1) og (3)

I Protokoll 1 Art XI og XII finnes bestemmelser som gjelder i forbindelse med debtors konkurs. Art XI gjelder spørsmålet om hvordan bostyrer skal forholde seg med hensyn til flygjenstander det er tatt sikkerhet i i forhold til den sikrede kreditor. Art XII gjelder domstolssamarbeid over landegrenser i forbindelse med bostyrerens utlevering av flygjenstander til den sikrede kreditor. Erklæring om anvendelse av Art XI er forankret i protokollens Art XXX (3) og (4), mens erklæring om anvendelse av Art XII er knyttet til protokollens Art XXX (1). Det følger av protokollens Art XXX (1) at Art XII bare kommer til anvendelse dersom den kontraherende stat har erklært å ville anvende bestemmelsen.

Av de 26 statene som har avgitt erklæringer under Protokoll 1, er det 19 stater som har avgitt erklæring om anvendelse av Art XI. 21 stater har avgitt erklæring om anvendelse av Art XII. For eksempel har både Irland og USA har erklært anvendelse av Art XII og XIII, men Art XI nevnes ikke i erklæringene fra disse to statene. Det følger av Art XII (2) en plikt for domstolene i den kontraherende stat til å samarbeide med utenlandske domstoler og bostyrere.

De fleste av de statene som har avgitt erklæring om anvendelse av Art XI legger alternativ A til grunn (17 av statene har valgt alternativ A og bare 2 stater har valgt alternativ B). Når det gjelder den fristen som skal fastsettes etter Art XI A (3), har de fleste statene oppgitt en 60 dagers frist. Luxembourg er en av statene som har erklært at denne staten vil anvende alternativ A i Art XI, og at venteperioden (karenstiden) som nevnes i Art XI A (3) er 60 dager.

Innenfor EU er en rekke av de spørsmålene som oppstår i forbindelse med internasjonale konkurser regulert gjennom den såkalte konkursforordningen.⁸⁰ Forordningen har bestemmelser om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse av rettigheter og fullbyrdelse. Det er fastlagt gjennom praksis fra EF-domstolen at det bare er Fellesskapet som sådan som har folkerettslig kompetanse til å inngå forpliktelser eksternt, jf den såkalte AETR-saken, sak C-22/70.

Under henvisning til fellesskapsretten, og i denne forbindelse da særlig til reglene i konkursforordningen, har Kommisjonen anbefalt at man fra EUs side ikke avgir erklæring om anvendelse av Art XII. Når slik erklæring ikke gis, kommer Art XII heller ikke til anvendelse i forhold til EUs medlemsstater. EU avgir heller ingen erklæring etter Art XXX (3) om anvendelse av alternativ A eller B under Art XI, men fastholder at konkursforordningens bestemmelser gjelder også her.⁸¹

⁸⁰ Se Rådets forordningen (EF) nr. 1346/2000.

⁸¹ Se KOM (2008) 508 endelig s. 4-5 om begrunnelsen for det standpunkt EU tar.

For norsk retts vedkommende, har vi ikke gjennom EØS-avtalen noe regelverk som svarer til EUs konkursforordning. Vurderingen om å avgi erklæring om anvendelse av Art XII og et av alternativene i Art XI blir derfor annerledes sett fra et norsk ståsted.

Ved vurderingen av hvorvidt Norge bør avgi erklæring om anvendelse av Art XII, er det viktig å se bestemmelsen i lys av dens formål, nemlig å fremme et mer aktiv samarbeid over landegrensene i forbindelse med håndteringen av sikkerhetsrettigheter i flymateriell. Slikt samarbeid vil være vanskelig uten at statene er folkerettslig forpliktet til dette. Dette trekker i retning av at Norge bør avgi erklæring om anvendelse av både av Art XI og Art XII.

På den annen side kan man si at Norge ikke behøver å påta seg større folkerettslige forpliktelser enn det EU gjør. Når EU velger å la være å gi Art XI og Art XII anvendelse, så behøver heller ikke Norge å gjøre dette. Men EUs tilbakeholdenhet må som nevnt ses på bakgrunn av de forpliktelser medlemsstatene har gjennom konkursforordningen.

Det er vanskelig å gi en klar anbefaling på dette punkt, annet enn å peke på at internasjonale konkurser kan skape en rekke kompliserte situasjoner i forbindelse med avviklingen av konkursboet. Det er nok et relativt stort behov for samarbeid både domstolene imellom og mellom bostyrere og domstoler når man står overfor konkurser med virkning over landegrenser. Dette må antas å gjelde også i forbindelse med avvikling av boer der flymateriell er påheftet internasjonale sikkerhetsrettigheter. Dette gjelder relativt store verdier, noe som gjerne fører til en del konflikter mellom sikrede og usikrede kreditorer i forbindelse med spørsmålet om hva som inngår i boet. På denne bakgrunn heller jeg for min del helst i retning av at Norge bør avgi erklæring om anvendelse av Art XI og Art XII.

For så vidt gjelder spørsmålet om alternativ A eller alternativ B skal legges til grunn som Art XI, er det også vanskelig å gi en klar anbefaling. Alternativ A er den bestemmelsen som er klarest og som skaper best forutberegnelighet, mens alternativ B gir større rom for fleksible løsninger. I og med at de fleste kontraherende stater har valgt alternativ A med en frist etter Art XI A (3) på 60 dager, kan det etter mitt syn være en fordel at også Norge faller ned på denne løsningen.

12.4 Sletting av registrering og tillatelse til eksport; Protokoll 1 Art XIII jf Art XXX (1)

Protokoll 1 Art XIII har en bestemmelse om dels regulerer spørsmål om sletting av registrering og dels gjelder spørsmål av betydning for tillatelse til eksport. Bestemmelsen gir nærmere føringer for prosedyren i forbindelse med sletting når debitor avgir ugjenkallelig anmodning om avregistrering og tillatelse til eksport. Det følger av Art XIII (1) at Art XIII bare kommer til anvendelse dersom den kontraherende staten har avgitt erklæring om dette under Art XXX (1).⁸² Bestemmelsen må ses i sammenheng med Art IX (5) der det forutsettes at den nasjonale registreringsmyndigheten tar en anmodning om sletting og tillatelse av eksport til følge når vilkårene i konvensjonen er innfridd.

De fleste stater som har avgitt erklæring under Art XXX synes å erklære at Art XIII kommer til anvendelse (det gjelder 22 av de 26 statene som har avgitt erklæringer under Protokoll 1). Dette gjelder blant annet for Irland, Luxembourg og USA. Det er imidlertid fra EU sin side ikke avgitt erklæring som dekker Art XIII.

⁸²

Se nærmere Goode, Official Comments s. 332-333, jf s. 320-321.

Det legges til grunn at det er en fordel å ha mest mulig ensartede regler om avregistrering i det internasjonale registeret og hvordan man skal forholde seg i forbindelse med tillatelse til eksport. I og med at de fleste stater som har avgitt erklæring under Art XXX har erklært å anvende Art XIII, anbefales det at også Norge avgir en slik erklæring under protokollens Art XXX (1).

12.5 Foreløpige rettsmidler; Protokoll 1 Art X jf Art XXX (2) og Art XXI. Konvensjonens Art 55.

I henhold til Cape Town-konvensjonens Art 55 og Protokoll 1 Art X legges opp til at den kontraherende stat må avgis erklæring dersom disse bestemmelsene om foreløpige rettsmidler skal gjelde. Konvensjonens og protokollens bestemmelser om foreløpige rettsmidler kommer altså bare til anvendelse i den grad det foreligger en erklæring fra den kontraherende stat om å anvende disse bestemmelsene. Rent systematisk avgis erklæring om anvendelse av Protokoll 1 Art X under protokollens Art XXX (2).

Av de 26 statene som har avgitt erklæring under Protokoll 1, er det 22 som har avgitt erklæring om anvendelse av Art X.

EU-kommisjonen har anbefalt at EU avgir erklæring om at bestemmelsene om foreløpige rettsmidler i konvensjonens Art 13 og 43 samt i Protokoll 1 Art X ikke kommer til anvendelse. Begrunnelsen for dette er at spørsmålet om foreløpige rettsmidler faller inn under Brusselforordningen og at reglene om foreløpige rettsmidler derfor bør underkastes fellesskapsretten alene.

Også i protokollens Art XXI finner man en bestemmelse om domstolenes kompetanse. Bestemmelsen må ses i lys av konvensjonens Art 13 og Art 43, jf konvensjonens Art 55 om at kontraherende stater kan avgis erklæring om å la være å anvende hele eller deler av Artiklene 13 og 43.

Kommisjonen har anbefalt at man fra EUs side avgir erklæring om ikke å anvende Art XXI. Begrunnelsen er også her knyttet til reglene i fellesskapsretten, og det er reglene om jurisdiksjon i Brusselforordningen det vises til.⁸³ Holdningen fra EU er at spørsmål om foreløpige rettsmidler skal være underkastet bestemmelsene i Brusselforordningen.

I og med at Norge har tilsvarende bestemmelser i Luganokonvensjonen som man innen EU har gjennom Brusselforordningen, bør man etter mitt syn overveie å følge den samme tilnærmingen som det EU gjør. På den måten får vi en mest mulig homogen praktisering av reglene i Luganokonvensjonen i EØS-området, sammenholdt med det parallelle regelverket Brusselforordningen. Jeg anbefaler derfor at Norge avgir erklæring etter Cape Town-konvensjonens Art 55 om å la være å anvende konvensjonens Art 13 og 43 samt Protokoll 1 Art X. I mitt forslag til tekst for erklæring under Art 55 jf 43 har jeg tatt utgangspunkt i den erklæringen EU har avgitt, men relatert den til Luganokonvensjonen og EØS-området.

Når det gjelder Art XXI, finnes hjemmelen for å avgis erklæring i Art XXX (5). Hvis man velger å følge EUs standpunkt i forhold til reglene i Brusselforordningen, bør også Norge ha en tilsvarende erklæring i forhold til denne bestemmelsen.

⁸³

Rådets forordning (EF) 44/2001.

Hvordan man bør forholde seg til reglene om foreløpige rettsmidler, er kanskje et spørsmål man bør ha under vurdering ettersom man skaffer seg erfaring om hvordan både konvensjonens bestemmelser virker, og hvordan forholdet til Luganokonvensjonens regler blir i praksis. Dersom det i ettertid skulle vise seg at det antakelig er en bedre løsning å ha konvensjonens bestemmelser om foreløpige rettsmidler, åpner både konvensjonen og protokollen for at en kontraherende stat når som helst kan avgi eller endre erklæringer, jf konvensjonens Art 57 og protokollens Art XXXIII.

12.6 Territorielt virkeområde; Protokoll 1 Art XXIX

Protokoll 1 Art XXIX er en bestemmelse som gjelder forholdet til territoriale enheter. Det er ikke alle stater som består av flere ulike territoriale enheter, og bestemmelsen vil dermed ikke være aktuell for alle statene som er tilsluttet konvensjonen eller protokollen. Av de 26 statene som har avgitt erklæringer under Protokoll 1, er det bare 11 stater som har avgitt erklæring under protokollens Art XXIX.

For Norges vedkommende, vil det være en fordel å ha klarlagt forholdet til fly eller flymateriell som måtte befinne seg utenfor den norske landjorden, men innenfor det som regnes som norsk territorium, enten det er tale om sjøterritorium eller på Svalbard, Jan Mayen, Bouvetøya, Peter Is øy eller Dronning Maud Land.

I og med at et av hovedformålene med konvensjonen er å gi de pantesikrede kreditorer beskyttelse når flymateriell krysser landegrenser, vil det være best i samsvar med dette formålet at konvensjonen gis størst mulig utbredelse. Av de statene som har avgitt erklæring i henhold til Art XXIX (1), har de fleste statene ganske enkelt erklært at konvensjonen finner anvendelse på hele statens territorium. Det anbefales at også Norge avgir denne type erklæring.

12.7 Forholdet til utlegg, legalpant, arrest og tilbakeholdsrett. Konvensjonens Art 39 (1) a) og b) og Art 40

Det bør vurderes om Norge skal avgi erklæring om hvorvidt utlegg og /eller legalpant som kan registreres etter norsk rett, skal kunne registreres i det internasjonale rettighetsregisteret og få status som internasjonal sikkerhetsrettighet. Se konvensjonens Art 39 og 40, jf også Art 16 litra d) om meddelelser om nasjonale sikkerhetsrettigheter. Etter mitt syn vil det skape best ryddighet og oversikt om også utlegg og eventuelle legalpanterettigheter blir omfattet av prioriteringsreglene i konvensjonen.

Det er relativt vanlig at de statene som avgir erklæring under konvensjonen og protokollen, avgir erklæring i tilknytning til Art 39 eller Art 40. Så vidt jeg kan se, har 21 stater avgitt erklæring til Art 39 (1) a), 20 stater til Art 39 (1) b) og 13 stater har avgitt erklæring i tilslutning til Art 40.

Konvensjonens Art 39 gjelder rettigheter som har foranstående prioritet uten noen form for registrering. Art 39 (1) a) gjelder ikke-avtalemessige rettigheter som har forrang fremfor registrerte rettigheter som kan sammenliknes med internasjonale sikkerhetsrettigheter. For norske forhold vil dette være aktuelt for legalpant (luftpanterett når det er tale om sikkerhet i flyutstyr). Art 39 (1) b) gjelder lovbestemt beslag, arrest eller tilbakeholdsrett.

Konvensjonens Art 40 gjelder de tilfellene av ikke avtalebasert sikkerhetsrettigheter som får rettsvern ved registrering. For norske forhold vil dette være aktuelt ved utlegg, jf pantelovens § 5-3 (1). Den generelle regel for legalpant i løsøre etter norsk rett, er at legalpant får rettsvern uten særskilt rettsvernsakt, altså en situasjon som faller inn under Art 39 (1) a). Det følger imidlertid av pantelovens § 6-2 at annet kan være bestemt i den aktuelle lovbestemmelsen. For de såkalte luftpanterettene følger det av luftfartsloven § 3-47 at krav på bergelønn m.v. får prioritet foran alle andre rettigheter. Men for å bevare prioriteten, må luftpanteretten registreres innen tre måneder.

Som nevnt ovenfor, gir det etter mitt syn best oversikt om også utlegg og legalpant blir tatt hensyn til under konvensjonens og protokollens bestemmelser. Det er en viss fare for å overse rettigheter når reglene er spredt omkring i lovverket, derfor vil det etter mitt syn være en fordel om man utformer erklæringen slik at det gis en generell henvisning til reglene i norsk rett og ikke ramser opp hver enkelt bestemmelse i erklæringen. Jeg viser til kapittel 13 og forslaget til konkret utforming av erklæringen her. I forhold til dette forslaget har jeg tatt utgangspunkt i formuleringen i den amerikanske erklæringen til Art 39.

12.8 Interne transaksjoner; Konvensjonens Art 50

Konvensjonens Art 50 (1) åpner mulighet for å ta forbehold om at konvensjonens regler ikke skal gjelde for såkalte interne transaksjoner. Se ovenfor i avsnitt 6.2 om norske panterettigheter som samtidig fyller vilkårene for å være internasjonale sikkerhetsrettigheter.

Som det er gjort rede for i avsnitt 6.2, vil et forbehold etter konvensjonens Art 50 (1) ha begrenset effekt. Viktige regler i konvensjonens vil allikevel komme til anvendelse på tross av et slikt forbehold, jf Art 50 (2).

Det at bare et fåtall stater har benyttet adgangen til å avgi erklæring i henhold til Art 50 (1) viser antakelig at et slikt forbehold ikke anses som spesielt viktig for flertallet av de kontraherende statene. Dersom Norge velger å la være å ta forbehold etter Art 50 (1), vil resultatet være at norske panteretter, dvs, panterettigheter som er stiftet i henhold til norsk rett og er registrert i norsk rettighetsregister, også vil kunne registreres i det internasjonale rettighetsregisteret. Det er dette systemet de fleste konvensjonsstatene legger opp til i og med at de fleste ikke har avgitt erklæring i henhold til Art 50 (1). Etter mitt syn er det en fordel om Norge legger opp til et system som samsvarer med det de fleste konvensjonsstatene har.

Ved å la være å ta forbehold etter Art 50 (1) slipper man i norsk rett også en diskusjon om avgrensningen mellom interne transaksjoner som i utgangspunktet faller utenfor konvensjonens bestemmelser, og etablering av "ekte" internasjonale sikkerhetsrettigheter som uten videre vil omfattes av konvensjonens regler.

Samlet sett er den beste løsningen etter mitt syn en ordning der interne transaksjoner samtidig også vil omfattes av konvensjonens bestemmelser. Jeg anbefaler at det ikke avgis noen erklæring i henhold til Art 50 (1).

12.9 Domstolenes medvirkning; Konvensjonens Art 54 (2)

Det følger av konvensjonens Art 54 (2) at en kontraherende stat kan erklære at de foranstaltninger som står til en kreditors disposisjon etter konvensjonens bestemmelser, kun kan iverksettes med samtykke av en domstol.

Her må man gjøre seg opp en mening om hvor enkelt det bør være for en kreditor med en internasjonal sikkerhetsrettighet å kunne inndrive sikkerheten i tråd med konvensjonens bestemmelser. Det må antas at domstolens godkjenning kan virke noe forsinkende, men det kan naturligvis utarbeides regler og rutiner som kan sikre en relativ rask gjennomføring.

Etter det jeg kan se, er det bare tre kontraherende stater som legger til grunn at domstolene må koples inn. Etter mitt syn bør også Norge legge til rette for en enkel inndrivelse og følge det opplegget de fleste andre konvensjonsstatene har lagt seg på. I mitt forslag til erklæringens innhold har jeg tatt utgangspunkt i formuleringen Luxembourg har brukt.

12.10 Utpeking av kontaktorganer; Protokoll 1 Art XIX

I henhold til Protokoll 1 Art XIX kan den kontraherende staten utpeke et eller flere organer som skal fungere som kontaktorgan i forhold til det internasjonale registeret. Det bør vurderes særskilt om dette mest hensiktsmessig er Luftfartsregisteret eller Brønnøysundregistrene eller om kanskje helst begge utpekes som kontaktorgan.

I og med at det foreløpig bare er reglene om sikkerhet i flymateriell som står i fokus, er det kanskje strengt tatt i denne omgang bare behov for at Luftfartsregisteret/Luftfartstilsynet som kontaktorgan. Men i og med at konvensjonen gjelder også for andre formuesgoder, og at det i fremtiden kan være aktuelt med tiltredelse av andre tilleggsprotokoller, bør det vurderes om også Brønnøysundregistrene bør føres opp som kontaktorgan allerede nå.

Jeg foreslår ikke noen konkret tekst i kapittel 13, men setter opp utpeking av kontaktorgan på listen over erklæringer som bør vurderes avgitt.

13 Anbefalinger. Forslag til erklæringer. Lovforslag

Det anbefales at Norge tiltrer UNIDROIT 2001 Cape Town konvensjon om internasjonale sikkerhetsrettigheter i mobilt utstyr samt Protokoll 1 til Konvensjonen.

I forbindelse med tiltredelsen av konvensjonen anbefales det at Norge avgir erklæringer i tilknytning til Protokoll 1 Art XXX

Forslag til erklæringer under Protokoll 1:

Art XXX :

Pursuant to Article XXX (1) of the Aircraft Protocol, the Kingdom of Norway declares that it will apply Articles VIII, XII and XIII.

Pursuant to Article XXX (3) of the Aircraft Protocol, the Kingdom of Norway declares that it will apply in its entirety Alternative A of Article XI and that the waiting period for the purposes of Article XI(3) is 60 days.

Pursuant to Article XXX (5) of the Aircraft Protocol, the Kingdom of Norway declares that Article XXI of that Protocol will not apply within the European Economic Area. The Lugano Convention 1998 and 2007 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters will apply to this matter for the Member States to the said Lugano Conventions.

Art XXIX:

The Kingdom of Norway declares that the Aircraft Protocol is to apply to all its territorial units.

Art XIX:

(angivelse av kontaktorgan)

Forslag til erklæringer under Cape Town 2001-konvensjonen:

Art 39:

Pursuant to Article 39 of the Convention -

(A) all categories of non-consensual rights or interests which under Norwegian law have priority over an interest in an object equivalent to that of the holder of a registered international interest shall to that extent have priority over a registered international interest, whether in or outside insolvency proceedings; and

(B) nothing in the Convention shall affect the right of the Kingdom of Norway or that of any entity thereof, any intergovernmental organization in which Norway is a member State, or other private provider of public services in Norway to arrest or detain an aircraft object under Norwegian law for payment of amounts owed to any such entity, organization, or provider directly relating to the services provided by it in respect of that object or another object.

Art 40

The Kingdom of Norway declares that the following categories of non-consensual right or interest:

- (a) rights of a person obtaining a court order permitting attachment of an aircraft object in partial or full satisfaction of a legal judgment; and*
- (b) liens or other rights of a state entity relating to taxes or other unpaid charges*

shall be registrable under the Convention as regards any category of object as if the right or interest were an international interest and shall be regulated accordingly.

Art 54 (2)

Pursuant to Article 54(2) of the Convention, the Kingdom of Norway declares that any remedies available to the creditor under the Convention may be exercised without court intervention or action, unless the intervention of the court is expressly required by the provisions of the Cape Town Convention

Art 55 jf Art 43

Pursuant to Article 55 of the Cape Town Convention, where the debtor is domiciled in the territory of a European Economic Area, the Member States bound by The Lugano Convention 1998 and 2007 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, will apply Articles 13 and 43 of the Cape Town Convention for interim relief only in accordance with Article 31 of the 2007 Lugano Convention interpreted in the context of Article 24 of the 1998 Lugano Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters.

Art 60 (3)

The 2001 Cape Town Convention and Protocol 1 hereto will be applicable from...

Endringer i norsk rett

Når det gjelder lov om gjennomføring av 2001 Cape-Town-konvensjon og dens Protokoll 1 i norsk rett, foreslås følgende:

1. Det utarbeides en gjennomføringslov etter mønster av Luganolovent. Den kan for eksempel utformes slik:

§ 1 *Stortinget samtykker i ratifikasjon av UNIDROIT 2001 Cape Town-konvensjon om internasjonale sikkerhetsrettigheter i mobilt utstyr samt Protokoll 1 til konvensjonen om forhold knyttet særskilt til flymateriell.*

§ 2 *UNIDROIT 2001 Cape Town-konvensjon om internasjonale sikkerhetsrettigheter i mobilt utstyr samt Protokoll 1 til konvensjonen om forhold knyttet særskilt til flymateriell med protokoller (2001 Cape Town-konvensjonen) gjelder som lov*

§ 3 *Loven trer i kraft fra den tid¹ Kongen bestemmer.*

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: - - -

2. Det anbefales at det gjøres følgende endringer i andre eksisterende lovbestemmelser:

2.1 Endringer i luftfartsloven

I lov nr. 101 av 11. juni 1993 (luftfartsloven) tilføyes det et nytt avsnitt G i lovens kapittel III, underkapittel 4:

G Internasjonale sikkerhetsrettigheter i luftfartsutstyr

§ 3-53 Internasjonale sikkerhetsrettigheter

For panterettigheter eller tilsvarende type sikkerhetsrettigheter som faller inn under UNIDROIT 2001 konvensjonen om internasjonale sikkerhetsrettigheter og dens Protokoll 1 om forhold særlig knyttet til flymateriell, har konvensjonens og protokollens regler forrang så langt de gjelder fremfor bestemmelsene i denne lovens kapittel III.

2.2 Endringer i tvangsloven

I tvangslovens § 11-1 tilføyes et nytt tredje ledd:

Den som har registrert en sikkerhetsrettighet i såkalt mobilt utstyr i tråd med UNIDROIT 2001 Cape Town konvensjon om internasjonal sikkerhetsrett i mobilt utstyr med tillegg av Protokoll 1 om særlige forhold ved sikkerhet i flymateriell, kan begjære dekning enten etter konvensjonens og protokollens regler, eller etter reglene i dette kapitlet.

I tvangslovens § 11-2 tilføyes nytt litra (e):

- (e) *registrert internasjonal sikkerhetsrettighet i mobilt utstyr, jf Cape Town-loven....*